

Kolkja

Lasteaed-Põhikool

**TOIMETULEKU-
ÕPPE ÜLDALUSED**

AINEKAVAD

Sisukord

I ÜLDALUSED	3
1. Õppe- ja kasvatusesmärgid	3
1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes	3
1.2. Pädevused	4
2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arengutasemete kaupa	5
2.1. Taotletavad pädevused I arengutasemel	5
2.2. Õppe ja kasvatus rõhuasetused I arengutasemel	5
2.3. Taotletavad pädevused II arengutasemel	6
2.4. Õppe ja kasvatus rõhuasetused II arengutasemel	7
2.5. Taotletavad pädevused III arengutasemel	8
2.6. Õppe ja kasvatus rõhuasetused III arengutasemel	8
3. Õppekorraldus	10
4. Hindamine	11
II AINEKAVAD	12
5. Eesti keel	12
5.1 Õpitulemused ja õppesisu	12
6. Elu- ja toimetulekuõpe	18
6.1 Õpitulemused ja õppesisu	18
7. Matemaatika	36
7.1 Õpitulemused ja õppesisu	37
8. Muusikaõpetus	45
8.1 ÕPITULEMUSED JA ÕPPESISU	45
9. Rütmika	49
9.1 Õpitulemused ja õppesisu	49
10. Kunst ja käeline tegevus	52
10.1 Õpitulemused ja õppesisu	52
11. Tööõpe	60
11.1 Õpitulemused ja õppesisu	60
12. Kehaline kasvatus	67
12.1. õpitulemused ja õppesisu	67
13. Vene keel	71
13.1 Õpitulemused ja õppesisu	71
13.1.1 Taotletavad õpitulemused I arengutasemel	72

I ÜLDALUSED

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

1.1.1. Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

1.1.2 Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

1.1.3. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.

1.1.4. Õppekava tagab iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abiosakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

1.1.5. Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas.

1.1.6. Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostevuses ja eeskujuga järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.

1.1.7. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

1.1.8. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

1.2. Pädevused

1.2.1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

1.2.2. Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

1.2.3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

1.2.4. Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

- 1) **kultuuri- ja väärtuspädevus** – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlblus põhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;
- 2) **sotsiaalne ja kodanikupädevus** – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;
- 3) **enesemääratluspädevus** – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;
- 4) **õpipädevus** – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;
- 5) **suhtluspädevus** – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 6) **matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus** – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;
- 7) **ettevõtlikkuspädevus** – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;
- 8) **digipädevus** – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

1.2.5. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandatuse kaudu.

1.2.6. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arengutasemete kaupa

2.1. Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

1. tajub ennast ja kaasinimesi ümbritsevas keskkonnas; suhtub positiivselt iseendasse ja tuttava inimese poolt algatatud kontakti;
2. kasutab meeldetuletamisel tuttavates situatsioonides õpitud käitumisviise ja järgib võimetekohaselt ühiselu reegleid kodus ning koolis;
3. orienteerub abiga lähiümbruses, tuleb suunamisel toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
4. tegutseb ohuolukorras vastavalt täiskasvanu juhistelega;
5. annab märku oma põhivajadustest ja tervisega seotud probleemidest;
6. osaleb tervislikke eluviise järgivates koostegevustes, on kehaliselt aktiivne;
7. viibib meelsasti looduskeskkonnas;
8. võtab vastu ja otsib kontakti tuttava täiskasvanu ja kaaslasega; reageerib igapäevastele lühikorraldustele sobivalt, väljendab suunamisel oma põhivajadusi ja soove õpitud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
9. suudab igapäevaelus toime tulla ja olukordi mõista, toetudes esemetele või piltidele;
10. sooritab koostegevuses praktilisi matemaatilisi tegevusi igapäevaelus toime tulemiseks;
11. kasutab abiga tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid mängulises tegevuses; vajaduse korral kasutab suunamisel arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
12. osaleb suunatud mängus ja mängulises õpitegevuses; säilitab mängulises tegevuses lühiajaliselt suunatud tähelepanu; tegutseb mänguasja või õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile.

2.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused I arengutasemel

2.2.1. Õpetuse põhitaotlus on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

1. erinevaid vahendeid kasutades kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
2. adekvaatne reageerimine situatsiooniga seotud lühikorraldustele;
3. lülitumine praktilisse tegevusse ja ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine;
4. suunamisel oma välimuse ja õppevahendite korrashoidmine;
5. baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

2.2.2. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel: mina kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus ning kontaktis ja koostegevuses täiskasvanuga.

2.2.3. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb objektide ja tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.

2.2.4. Motoorika arendamine. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on motoorika areng.

Arendatakse passiivsete liigutuste sooritamist, liigutuste sooritamist imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamist eneseteenindamisega seotud tegevustes. Kujundatakse oskusi koordineerida silma ja käe liigutusi, liigutuste rütmi ja tempo muutmist ning elementaarse vaimse tegevuse reguleerimist liigutuste abil.

2.2.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel õpetatakse suunatult märkama eri meeltega objekti tunnuseid; eristama esemeid taustast; laiendama tajuvälja; rühmitama objekti ja graafilisi kujutisi 1–2 tajutava tunnuse alusel; tajuma ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja ajasuhteid (samal ajal, enne, pärast).

2.2.6. Mälu arendamine. Arendatakse varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmist; toimingute sooritamist eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus-objekt-tunnus ja keeleüksus-alternatiivvahendid kujundamist; töömälu mahu suurendamist (kuni 4 üksust); mälu kujutluste aktiveerimist verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil; objektide paigutuse taastamist varem tajutu põhjal.

2.2.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilise mõtlemise arendamisel kujundatakse oskused täita erinevaid ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitada tajutavate tunnuste alusel ja muuta rühmade koostist.

2.2.8. Kõne arendamine. Omandatavad oskused on kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine; lühikorralduste kuulamine ja neile reageerimine tajutava situatsiooni toel / situatsioonist lähtuvalt; kõne baasiks olevate häälikute ja häälikukomplekside (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele kordamine; situatsioonile vastavate sõnade ära tundmine ja kasutamine; alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine vajaduse korral.

2.2.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Pedagoog verbaliseerib õpilaste tegevust.

2.2.10. Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuste eeluskuste kujundamine.

2.2.11. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel õige-vale, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse tahan-motiivi.

2.2.12. Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel abita toime tulema.

2.3. Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

1. teadvustab ennast ja kaasinimesi, märkab inimestevahelisi erinevusi; suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse ja kaaslastesse;
2. teab tuttavas olukorras oma õigusi ning kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib oma võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
3. orienteerub tuttavas ümbruses, tuleb toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
4. teadvustab enda abivajadust ja küsib suunamisel abi;
5. märkab suunamisel ohtlikku olukorda ja hoidub sellest õpitud viisil;
6. annab õpitud viisil märku tervisega seotud probleemidest;
7. mõistab suunamisel aktiivse liikumise ja tervisliku eluviisi vajalikkust;
8. käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;

9. astub kontakti täiskasvanu ja kaaslasega; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
10. kasutab õpitud pildi- ja/või täissõnameetodil lugemise ja nende abil kirjutamise oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
11. kasutab suunamisel õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
12. kasutab suunamisel õppetegevusest tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid, kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
13. osaleb mängu- ja õpitegevuses, säilitab õpiülesannete täitmise ajal suunatud tähelepanu;
14. tegutseb õppevahendi või tuttava tööriistaga vastavalt selle funktsioonile.

2.4. Õppe ja kasvatus e rõhuasetused II arengutasemel

2.4.1. Õpetuse põhitaotlus on õpitud baasoskuste harjumuslik rakendamine. Arendamist vajab tegevusega kaasneva suhtlemise ja oma tegevuse elementaarse kommenteerimise oskus. Nende oskuste arendamiseks kasutatakse järgmisi võtteid: tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine.

2.4.2. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, suhtel mina-meie ja mina õpilane.

2.4.3. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on tajude, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Arendatakse kaemuslikkujundilist mõtlemist lõimimise kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

2.4.4. Motoorika arendamine. Omandatakse oskused sooritada erisuunalisi liigutusi; sooritada instruksiooni järgi liigutuste ahelat toetudes mälu kujutlustele (vajaduse korral imiteerides). Viiakse läbi eri kehaosade motoorikat koordineerivaid tegevusi ja peenmotoorikat arendavaid tegevusi. Liigutuste sooritamist verbaliseeritakse (pedagoog – õpilane). Sobimatud liigustusstereotüübid asendatakse.

2.4.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel kujundatakse oskusi: tunnuste ja osade märkamise ja võrdlemise; sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega; oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine; terviku moodustamine osadest; osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis; erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine; ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

2.4.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskust ära tunda tuttavate objektide graafiliste kujutisi ja toiminguid varieeruvates tingimustes; õpetatakse sooritama stereotüüpseid toiminguid tuttavates situatsioonides; aktiveeritakse kujutlused verbaalse-alternatiivse teabe alusel; arendatakse töömälu mahtu (kuni 5 üksust); õpetatakse üksuste/sümbolite järjestust säilitama, kujutlused verbaliseeritakse suunatult.

2.4.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilist mõtlemist arendatakse mõtlemisprotsessi kujundiliste elementide lõimimise teel. Arendatavad oskused on abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes; osadest terviku moodustamine; õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult; variatiivne rühmitamine suunatult (varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust).

2.4.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks laiendatakse õpilaste baassõnavara, harjutatakse situatiivset dialoogi ja viisakusväljendite kasutamist, 2–3 lausungi tähenduse seostamist. Õpitakse

kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmist (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus), mõnest lausungist koosneva teksti loomist (abiga).

2.4.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult kas verbaalseid või alternatiivseid väljendusvahendeid. Õpitakse turvaliselt kasutama igapäevaseid digivahendeid.

2.4.10. Kujundatakse elementaarseid lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskusi.

2.4.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hindab õpilane tegevusakte põhimõttel õigevale, meeldib-ei meeldi. Õpitegevust ja käitumist motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse tahan-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil peab-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

2.4.12. Õpilane õpib tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema, õpitud oskusi suunamisel varieeruvates olukordades kasutama ja suunatult varieeruvates olukordades toime tulema. Toimub lihtsate tööskuste õpe ja harjutamine.

2.5. Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

1. teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;
2. suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;
3. teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitud ühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
4. orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistab teisi; 5) hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
5. märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
6. mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
7. käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
8. mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
9. kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
10. kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
11. suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;
12. kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
13. mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2.6. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

2.6.1. Õpetuse põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.

2.6.2. Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukoha ja tegevustega.

2.6.3. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

2.6.4. Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigustusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatoimingute ahelale.

2.6.5. Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.

2.6.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike ja stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.

2.6.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjustagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

2.6.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiade rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhtlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.

2.6.9. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.

2.6.10. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.

2.6.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan/teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. Peab-motiivi kõrvale vaja-motiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.

2.6.12. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:

1. omandatud toimingute sooritamine osaliselt muutuvates tingimustes;

2. toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
3. töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
4. kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
5. suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus ja selle hindamine

3. Õppekorraldus

3.1. Õppe ja kasvatus korraldus määratakse Kolkja Lasteaed-Põhikooli õppekavas, lähtudes sätestatud nõuetest ja ülesannetest.

3.2. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel. Õpilase arengutase võib eri õppeainetes olla erinev. Õpilase arengutase eri õppeainetes määratakse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemuste alusel. Hindamisel ja otsuse koostamisel õpilase arengutaseme kohta eri õppeainetes osalevad kõik õpilasega tegelevad spetsialistid. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele vastavalt individuaalsele arengu tempole.

3.3. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.

3.4. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale toimetulekuõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3.5. Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles.

3.6. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:

1. üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
2. õppe läbiviimise eritingimused;
3. oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
4. kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
5. hinnang õpitulemustele;
6. IÕK koostamise ja rakendamise seotud isikud.

3.7. Õppe- ja kasvatus tegevuse ajakasutus määratakse kooli õppekavas, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste nädalakoormuse piiranguid tunnijaotusplaanis.

3.8. Õppe ja kasvatus põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasid omavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.

3.9. Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

3.10. Toimetulekuõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse

õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava kuni 32 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamisest keeldumise kohta vormistatakse kirjalikult ja toimetatakse õpilase vanemale või eestkostjale kätte posti teel või antakse kätte allkirja vastu hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal.

3.11. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõppe suunale koostab ainekavad kool. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks keraamika, vitspunutiste tegemine jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele kaasates lastevanemaid ja õpilasi. Tööõpe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

3.12. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooli hoolekogu nõusolekul ja need kehtestatakse kooli õppekavas.

3.13. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.

4. Hindamine

Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.

II AINEKAVAD

5. Eesti keel

Eesti keele **õppe- ja kasvatuse eesmärk** toimetulekuõppes on luua õpilasele tingimused õpilase sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamiseks; tunnetustegevuse, suhtlemise ja tegevuste kavandamiseks ning oma ja teiste tegevuste reguleerimiseks; isiksuse kujunemiseks ja rahvuskultuuri omandamiseks; õpitu seostamiseks praktiliste tegevustega kõikides tundides ja klassivälistes tegevustes.

Kõnearenduses arvestatakse õpilase vaimse/psüühilise arengu taset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmisanalüsaatorite kahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad/asendavad kommunikatsioonivahendid (lihtsustatud viiped, piktogrammide).

5.1 Õpitulemused ja õppesisu

I arengutase

1.-2. klassis keskendutakse õpilaste kõne mõistmise ja eneseväljenduse oskuste arendamisele, hõlmates nii verbaalset kui mitteverbaalset suhtlemist. Õpilasi õpetatakse kuulama ja reageerima lühikestele korraldustele, kasutades osutamist ja ettenäitamist. Samuti suunatakse neid reguleerima oma kõnet ja häälsusi grupitööde ajal. Oluline on luua ja säilitada kontakt teistega. Kõne arendamine toimub praktiliste tegevuste ja suunatud mängude kaudu, kusjuures kasutatakse nii passiivseid kui aktiivseid liigutusi. Õppejuttude abil, mis põhinevad õpilaste sensomotoorsetel kogemustel, õpetatakse eristama sõnu ja häälikuid. Tegevustes osalemist hinnatakse positiivselt, et motiveerida õpilasi.

Õppesisu	Õpitulemused
KÕNEMÕISTMINE	
Mittekõneliste helide ja mürade eristamine inimkõnest; inimkõne äratundmine ja erinevate helide ja mürade matkimine. Oma nimele reageerimine. Klassikaaslaste nimede teadmine. Tajutavaid objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavate omandatud märkide või sümbolite äratundmine ja kasutamine. Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete (riietusesemed, nõud, mööbliesemed jne) ning nende kujutiste äratundmine ja nimetamine. Esemete ja nende kujutiste rühmitamine 1 – 2 tajutava tunnuse alusel ja rühma kuuluvate objektide nimetamine.	Eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid/mürasid. Reageerib lühikorraldustele, oma nimele, teab klassikaaslaste nimesid Tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusitähistavaid õpitud märke, sümboleid ja sõnu. Osutab nimetamisel kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele jatuttavatele inimestele.
ENESEVÄLJENDUS JA SÕNAVARA	

<p>Emotsionaalse kontakti otsimine, loomine ja hoidmine täiskasvanute ja kaaslastega.</p> <p>Reageerimine miimikale, intonatsioonile kehaasendile, liigutustele.</p> <p>Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused.</p> <p>Rütmisalmide saatmine liigutustega, kooskõne vastavalt võimekusele.</p> <p>Eseme või inimese nimetamine sõna või sõnapaariga.</p> <p>Oma põhivajaduste ja soovide (janu, vajadus tualetti minna jne) väljendamine lihtsate keeleliste vahenditega (sõnad, baaslausungid) või alternatiivsete vahenditega.</p>	<p>Annab märku oma vajadustest või soovidest.</p> <p>Suhtlussituatsioonides tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil</p> <p>Nimetab lähiümbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil.</p> <p>Nimetab mõningaid fotol või pildilkujutatud esemeid või isikuid</p> <p>Vastab arusaadavatele küsimustele 1 – 2 sõna/alternatiivse suhtlusvahendi abil.</p> <p>Väljendab eitust ja jaatust</p>
<p>Küsimustele vastamine (jaatus, eitus) žesti, viipe, häälituse või sõnaga.</p> <p>Viisakusväljendid (tervitamine, tänamine, palumine jne), äratundmine, reageerimine, kasutamine.</p>	
TEKSTILOOME JA MÕISTMINE	
<p>Tajutavat (pildil kujutatud) tegevust kujutava lühijutu kuulamine ja mõistmine konkreetset tegevust või pilti tajudes.</p> <p>Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel.</p> <p>Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine.</p>	<p>Kasutab koos- või järelkõnes 2- 3 sõnalistbaaslauset.</p> <p>Kuulab ning mõistab lühijuttu.</p> <p>Orienteerub lähiümbruses sõnade/viipe/piktogrammi toel.</p>
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE	
<p>Oma nime/märgi äratundmine.</p> <p>Foto, pildi, sümboli (piktogramm) lugemine.</p> <p>Mõne omandatud sõna lugema õppimine täissõna meetodil.</p> <p>Seose täissõna - objekt loomine.</p> <p>Märkide tähenduse mõistmine ja neile reageerimine.</p> <p>Penmootorika arendamine.</p> <p>Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine.</p>	<p>Teab igapäevaselt kasutatavate õpitud märkide (piktogramm, muud sümbolid)tähendust.</p> <p>Tunneb sõnakuju järgi oma nime, teisiõpitud sõnu.</p> <p>Loob seose täissõna-objekt.</p>

II arengutase

II arengutasemel 3.-6. klassis jätkub kõnearenduse töö, keskendudes õpilaste suutlikkuse tõstmisele mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid lauseid. Õpilased õpivad oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega kommenteerima. Arendatakse suhtlemisioskusi tegevuste käigus ja harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpilasi õpetatakse vastama 3-4 küsimusele, mis põhinevad tajutud sündmusel või pildil.

Baassõnavara laiendamine toimub suunatud tajude ja praktiliste tegevuste kaudu. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieerides objekte ja nende arvu ning muutes rühmitamisaluseid. Õpilasi õpetatakse eristama ja nimetama olulisi ja tüüpilisi tunnuseid.

Olulised on ülesanded, mis aktiveerivad kujutlusvõimet verbaalse või alternatiivse teabe alusel ning suunavad kujutluste verbaliseerimist pildi või kogemuste abil. Terviksõnade ja märkide lugemise oskus suureneb ning alustatakse ära kirja ja veerimise õppimist. Õpilased õpivad väljendama oma põhivajadusi ja soove keeleliste või alternatiivsete vahenditega. Õpiülesandeid täidetakse praktiliselt või materialiseeritult, aktiveerides vaimset tegevust liigutuste abil.

Õpisisu	Õpitulemused
KÕNEMÕISTMINE	
<p>Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Kõne rütmide (häälikuridade, kõnetaktide, sõnaridade ja lühikeste lausete järelkordamine), rütmisalmide koos- ja järelkordamine.</p> <p>Osalemine liikumis- ja laulumängudes. Tähtpäevadega seotud salvide õppimine. Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude mõistmine.</p> <p>Seose objekt - pilt - sõna loomine. Objektide vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. Eseme asukoha leidmine kirjelduse järgi.</p> <p>Lihtsas keeles esitatud lühitekstide sisu mõistmine (kaasnev visuaalne näitlikustamine). Tekstide sisutaastamine pildimaterjali, skeemide ja küsimuste abil.</p>	<p>Mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade, lausete tähendust.</p> <p>Täidab lühikorraldusi.</p> <p>Mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi ja juhuslikke tunnuseid ning neid väljendavaid keelendeid.</p> <p>Mõistab seoseid objekt – pilt – keeleüksus. Leiab eseme asukoha selle kirjelduse järgi.</p>
ENESEVÄLJENDUS JA SÕNAVARA	
<p>Täiskasvanu ja kaaslasega kontakti astumise harjutamine.</p> <p>Situatiivse dialoogi harjutamine, sh rollimängudes.</p> <p>Viisakusväljendite kasutamine.</p> <p>Oma vajaduste ja soovide väljendamine, vajadusel abi küsimine.</p>	<p>Osaleb situatiivses dialoogis</p> <p>Kasutab viisakusväljendeid kontaktiastudes ja tuttavates situatsioonides.</p> <p>Väljendab oma soove, palub vajadusekorral abi.</p> <p>Ütleb oma nime, vanuse, aadressi ja</p>

	teisiolulisi andmeid verbaalselt või alternatiivsel viisil
TEKSTILOOME JA MÕISTMINE	
<p>Rääkimine suunatult kaaslase ja oma tegevusest selle sooritamisel ja vahetult pärast seda.</p> <p>Küsimuste esitamine kaaslastele (mida teed? kus oled?), küsimustele vastamine. Pildi (tegevuspilt, olupilt, 2 -3 pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine skeemide toel.</p> <p>3-4 sõnalise baaslause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine.</p> <p>Tuttavate tegevuste hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib – ei meeldi.</p> <p>Mõisted täht-sõna, nimetamine/ äratundmine ja leidmine/märkimine.</p>	<p>Kommenteerib kaaslase ja oma tegevustselle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1 – 2 sõnaga või alternatiivsete vahenditega.</p> <p>Esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta.</p> <p>Sõnastab pildil kujutatud tegevusi 3-4lihtlausega, toetudes skeemile ja/või küsimustele.</p>
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE	
<p>Oma nime kirjutamine.</p> <p>Ärakiri (ladumine, kirjutamine).3-4 häälikulise sõna häälimine.</p> <p>Tähtede õppimine.</p> <p>Lühikeste sõnade lugemine.</p>	<p>Kirjutab oma nime. Tunneb tähti ja kirjutab lühikesi sõnu.</p> <p>Häälib ja loeb veerides 1-2 silbilisi sõnu ja lühilauseid.</p>

III arengutase

Kolmandal tasemel muutub mälu olulisemaks, võimaldades õpilastel toetuda mälukujutlustele ja arendada kujundlikku mõtlemist. Õpilased õpivad eristama kogemusi ja teavet, seostades neid omavahel. Nad suudavad meeles pidada lühikesi ja arusaadavaid juhiseid ning rakendada neid õpitud või harjutatud tegevustes. Areneb võime planeerida ja reguleerida oma tegevust kõne abil. Õpetatakse lugemis- ja kirjutamisoskusi, et õpilased muutuksid võimalikult iseseisvateks noorteks inimesteks.

Suurt rõhku pannakse suhtlemisoskuste arendamisele, iseseisva info hankimisele, teadete edastamisele ja juhiste järgimisele. Grammatikateemasid käsitletakse praktiliselt. Õppetöös kasutatakse üldõpetuslikku lähenemist ja praktilisi tegevusi. Omandatud oskusi rakendatakse ahelana, osaliselt muutuvates tingimustes, pakkudes valikuvõimalusi. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt IKT vahendeid. Õpilaste erinevate võimete tõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuste omandamiseks kuluvat aega. Kolmandal tasemel võib õpetamine muutuda ainekeskseks.

Õpisisu	Õpitulemused
KÕNEMÕISTMINE	
<p>Sõnade hääldamise täpsustamine.</p> <p>Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal).</p> <p>Korralduste, juhendite mõistmine.</p> <p>Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine.</p> <p>Õpitud märkide ja sümbolite kasutamine.</p> <p>Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi.</p> <p>Seoste objekt – pilt – skeem – keeleüksus loomine.</p> <p>Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne).</p> <p>Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide kuulamine/lugemine. Tekstide sisu taastamine skeemide ja küsimuste abil.</p>	<p>Eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsates sõnades.</p> <p>Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi</p> <p>Mõistab igapäevakõnet.</p> <p>Seostab tuttavat verbaalset ja mitteverbaalset infot.</p> <p>Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid ja sündmused.</p> <p>Mõistab seoseid objekt – pilt – skeem – keeleüksus.</p> <p>Määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes.</p> <p>Mõistab igapäevaseid põhjus – tagajärg suhteid.</p> <p>Mõistab suulist ja kirjalikku kohaldatud lühiteksti.</p> <p>Mõistab mõnd enamlevinud võõrsõna</p>
ENESEVÄLJENDUS JA SÕNAVARA	
<p>Enamlevinud suhtlemissituatsioonide väljendused.</p> <p>Kujutluste verbaliseerimine ja/või alternatiivsete vahenditega väljendamine.</p>	<p>Kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides</p> <p>Valdab elulistes olukordades vajalikku põhisõnavara.</p>
<p>Võrdlemine plaani järgi (inimesed, aastaajad, loomad, puuviljad).</p> <p>Telefoni kasutamine.</p> <p>Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes elulistes situatsioonides.</p> <p>Üldistamine 2- 3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine ja nimetamine.</p> <p>Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses.</p> <p>Käänded (funktsioonide kaupa), pöörded igapäevases kõnes.</p> <p>Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks.</p>	<p>Alustab ja jätkab dialoogi vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga.</p> <p>Kasutab õpitud üldnimetusi</p> <p>Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi.</p> <p>Teab peast õpitud luuletusi.</p>
TEKSTILOOME JA MÕISTMINE	

<p>Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine.</p> <p>Oma lähituleviku tegevuse sõnaline/alternatiivsete suhtlusvahenditega planeerimine. Täiendava teabe lisamine küsimustele vastates.</p> <p>Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil.</p> <p>Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses.</p> <p>Mõisted lause-jutuke.</p> <p>Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi.</p>	<p>Räägib oma tegevust praegu, enne, varsti</p> <p>Kommenteerib oma tegevuse tulemust.</p> <p>Mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauseid.</p> <p>Jätab meelde ja edastab lühiteate.</p> <p>Annab verbaalselt edasi lühijutu sisu.</p>
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE	
<p>Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, blankettide täitmine, arvutikeele väljendid jms).</p> <p>Kirjatähed, suur algustäht nimedes.</p> <p>Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstidelugemine.</p> <p>Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, märkimine abiga.</p>	<p>Leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks, kohandatud lugemistekstist, retseptist, telekavast jms.</p> <p>Kirjutab andmeid enda kohta. Sooritab ära kirja.</p> <p>Tunneb osa kirjatähedest ja kirjutab neid.</p>

6. Elu- ja toimetulekuõpe

Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppes üldõpetuse teljeks ning **õppe- ja kasvatus** eesmärk on luua õpilasele tingimused:

- + praktilise ja tunnetustegevuse elementaarsete oskuste kujunemiseks;
- + võimalikult tervikliku kujutluse saamiseks tajutava keskkonna objektidest ja nähtustest, oma kehas, inimeste tegevusest looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas ning arusaadavatest moraalistest nõuetest.

6.1 Õpitulemused ja õppesisu

I arengutase

Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga, oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga.

Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.

Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Oluline on, et õpetamine toimuks võimalikult reaalses praktilistes situatsioonides. Väga oluliseks tuleb pidada eneseteeninduse alusoskuste õpetamist praktilises tegevuses.

Õpisisu	Õpitulemused
MINAPILT	
<p>Mina: Enda äratundmine fotolt. Oma ja kaaslaste nimed, enda nimele reageerimine, nimesildi äratundmine. Poiss-tüdruk – enda ja kaaslaste soo teadmine.</p> <p>Inimese organism: Erinevad kehaosad, nende põhifunktsioon.</p> <p>Tervislikud eluviisid: Ilma ja tegevusega sobiva riietuse, jalanõude kandmine. Toit: Tervisliku ja mõõduka toidukogusega harjutamine. Töö ja sport: liikumismängudes, jalutuskäikudel, matkadel osalemine.</p> <p>Emotsioonid: Rõõmus, kurb, tõsine, vihane, solvunud, hirmunud. Enda emotsioonide märkamine, suunatud</p>	<p>Tunneb ära endale kuuluvad esemed.</p> <p>Teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta.</p> <p>Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Märkab suunamisel enda põhiemotsioone.</p> <p>Määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast, teab enda ja lähedaste nimesid ja sugu.</p> <p>Teab oma elukohta.</p> <p>Tunneb kehaosi, nimetab neid.</p> <p>Täidab hügieeninõudeid abiga.</p> <p>Osaleb tervislikel eluviisidel põhinevates tegevustes.</p>

<p>tähelepanu emotsioonile ja vajadusel selle reguleerimisele.</p> <p>Sõprus: Klassi- ja koolikaaslased, nendega koos õppekäikudel, kooli üritustelviibimine.</p> <p>Perekond: Perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend. Perekonnaliikmete nimed.</p> <p>Kodu: Minu kodu. Kodumaja. Kodu linnasja maal. Erinevad ruumid ja asjad kodus.</p> <p>Enda rahvuse teadvustamine. Eesti kombed vanasti ja tänapäeval. Aastaring rahvakalendris. Emakeel. Eesti kirjanike luule ja luuletuste kuulamine. Eesti muinasjutud, nende kuulamine ja õpetaja esitatud lavastuste jälgimine.</p> <p>Ametid: Õpetajad ja teised koolitöötajad.</p> <p>Raha: Teadmine raha olemasolust.</p>	
ENESETEENINDUSOSKUSED JA KÄITUMINE	
<p>Igapäevaoskused: Riietumine, pesemine, toimetulek WCs, raskuste puhul abi paluma suunamine.</p> <p>Söömine: Söömine, söögilauas oma koha katmine ja enda koha koristamine.</p> <p>Käitumine: Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, rühmatuba, arstikabinet jne). Viisakussõnade palun-täna, tere-head aega kasutamine. Enda õige ja vale käitumise suunatud eristamine.</p> <p>Hoiatus- ja teabemärgid. Esmased kokkupuuted hoiatus- ja teabemärkidega: tualetid, arst, politsei.</p>	<p>Teab ja kasutab õpitud viisakusväljendeid.</p> <p>Täidab hügieeninõudeid abiga.</p> <p>Sooritab igapäevatoiminguid osalise abiga.</p> <p>Korrastab abiga oma välimust.</p>
KOOL	
<p>Kool: Minu klass, selle sisustus, minu koht. Minu õpetaja: õpetaja nimi. Minu klassi õpilased: kaaslaste nimed, poisid/tüdrukud. Erinevad ruumid koolimajas. Tund ja vahetund: tööaeg-puhkeaeg.</p> <p>Koolitarbed: Minu asjad, nende kasutamine ja korrashoid. Koolitarvete koht.</p>	<p>Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Tunneb ära endale kuuluvad esemed.</p> <p>Teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta.</p> <p>Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Teab ja kasutab pöördumisel kaaslaste ja õpetaja nime.</p>

VABA AEG	
<p>Mänguõpetus : Individuaalne mäng rühmas. Mänguasjade valimine, teisega jagamine ja paigutamine oma kohale.</p> <p>Erinevad vaba aja veetmise võimalused : Jõukohased pildiraamatud, jalutuskäigud, mängud toas ja õues jne. Päevaplaani järgimine.</p> <p>Sport: Õppekäigud kooli lähiümbruses. Laulumängud, kullimängud.</p>	<p>Osaleb ühisüritustel ja mõnes õpitud laua- või arvutimängus. On kaasatud eakohastesse ja võimetele vastavatesse vabaaja tegevustesse.</p> <p>Järgib päevaplaani.</p>
AEG	
<p>Ajajaotus: Öö ja päev: Ööpäeva osad: päev, öö. Õpilase tegevused päeval. Isiklik piltpäevaplaan. Nädal: Kooli/tööpäevad, puhkepäevad. Nädalapäevade nimetused, äratundmine.</p> <p>Aastaajad: Ühised suunatud loodusvaatlused. Ilmavaatlustabeli täitmine õpetaja abiga. Sügis: eri meeltega tajutavad tunnused värvid looduses, loodusnähtused sügisel (lehtede kolletamine, langemine). Aed sügisel. Sügisannid. Sügiseriieetus. Talv: eri meeltega tajutavad tunnused, talvised loodusnähtused (lumi, jää). Talveriietus, oma riie äratundmine. Tegevused talvel: kelgutamine, lumememme ehitamine;. Loomade ja lindude toitmine talvel. Talispordivahendid: nende äratundmine. Tutvumine talviste tähtpäevadega: jõulud. Kevad: Kevade : eri meeltega tajutavad tunnused (lume sulamine, rändlindude saabumine, pajuoksad kevadel, esimesed kevadlilled). Kevadine riietus. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Suvi: eri meeltega tajutavad tunnused (õpetaja suunamisel). Suvine riietus. Suvised tähtpäevad: jaanipäev.</p> <p>Kalender: Teadmine kalendri olemasolust (ning otstarbest).</p> <p>Kell: Teadmine kella olemasolust (ning otstarbest).</p>	<p>Nimetab käesolevat aastaaega.</p> <p>Eristab õppetundi ja vahetundi, eristab päeva ja ööd ning töö- ja puhkepäevi.</p> <p>Osaleb loodusvaatlustes.</p> <p>Tajub erinevate meeltega aastaaegu, nende tunnuseid, riietub abiga vastavalt aastaajale.</p>

ELUS JA ELUTA LOODUS	
<p>Elus ja eluta loodus: Esmane kokkupuude mõistetega elus/eluta.</p> <p>Elusloodus: Taimed: Lilled: vaatlemine suunatult sügisel, talvel, kevadel, suvel. Õpitud lillede äratundmine kasvukohas, ruumide kaunistustes, pildil, kujutamine kunsti ja käelise tegevuse töödes Puud: sügisel, talvel, kevadel, suvel.</p> <p>Viljapuud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, ploomipuu Puuviljad: maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine, sh fotolt ja pildilt. Aedviljad: maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt. Loomad: Kodu- ja metsloomad, linnud: Kodukoha loomad ja linnud. Õpitud loomade ja lindude äratundmine , sh, fotolt, pildilt. Loomade/lindude häälte äratundmine, matkimine.</p> <p>Loomade/lindude liikumisviisid; äratundmine, liikumise matkimine.</p> <p>Eluta loodus: Mängud vee ja liivaga. Soe vesi/külm vesi. Savist voolimine. Õhupallitäispuhumine/õhu väljalaskmine. Valgus ja pimedus. Varjuteater.</p>	<p>Tunneb õpitud mets- ja koduloomi ningaed- ja puuvilju, taimi, sh ka fotolt ja pildilt.</p> <p>Teab kodu- ja metsloomade häälotsusi ja liikumisviise.</p> <p>Osaleb õppekäikudel, tehes loodusvaatlusi.</p>
MAATEADUS	
<p>Elukoht: Asula, kus õpilane elab. Linn/maa.</p> <p>Eestimaa: Eesti – minu kodumaa. Tallinn – Eesti pealinn.</p> <p>Pinnavormid: Künkast üles ja alla ronimine. Kelgutamine.</p> <p>Ilmakaared: Esmane tutvumine mõistetega põhi ja lõuna: lõunamaa, põhjamaa.</p> <p>Plaan, maakaart, gloobus Mängud reaalsete esemete vähendatud kujutistega: nukud, mudelautod, nukumajad jms. Ühistööna koolimaja, kooliõue, klassiruumi maketi meisterdamine erinevatest vahenditest (klotsid, karbid, pulgad). Pallimängud. Eesti kaardi ühisvaatlemine (mida märgitakse kaardil- linnad, jõed, metsad, mäed jms). Jõgede, majade, puude jms voolimine.</p>	<p>Orienteerub lähemas ümbruses, nii koolis kui kodus.</p> <p>Teab oma kodumaa ja linna nimetust.</p> <p>Teab enda elukohta</p>

OHUTUSNÕUDED	
<p>Liiklus: Minu koolitee. Kõnnitee, sõidutee, maantee, ülekäigurajad, foorid. Ohutu liiklemine kooli ümbruses.</p> <p>Erinevad sõidukid meie teedel.</p> <p>Ohutusnõuete täitmine: Adekvaatne käitumine häire korral.</p> <p>Õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine hädaolukorras.</p>	<p>Orienteerub lähemas ümbruses, nii koolis kui kodus.</p> <p>Täidab eelneval meeldetuletusel õpitud ohutu käitumise reegleid.</p>

II arengutase

Rõhuasetus on suhte MINA-MEIE teadvustamisel. Õpilane õpib mõistma õpilase rolli. Endiselt on oluline välimuse ja õppevahendite korrashoid. Õpetuse põhitaotluseks on kujundada esimesel arengutasemel omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tuttavas situatsioonis. Arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine, oma tegevuse kommenteerimine. Suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutustunne.

Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Võimaluse korral toimub õppetöö praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/koolimaja.

Õpetamine toimub kontsentrilisuse printsiipi järgides. Tundides käsitletakse sama teemade ringi jääb samaks eelnevatel õppeaastatel õpituga, kuid suurenenud on teadmiste maht ja tõusnud raskusaste.

Õpisisu	Õpitulemused
MINAPILT	
<p>Mina: Õppetegevus suunatud enda välimuse kirjeldamisele. Vanus. Poiss – tüdruk, nende sarnasused - erinevused.</p> <p>Inimese organism: Meelelundid ja nende tähtsus, teised elutähtsad organid. Terve ja haige lapse tunnused.</p> <p>Tervislikud eluviisid: Tervislike eluviiside suunatud järgimine ja kahjulikest harjumustest hoidumine.</p> <p>Külmetushaigustest hoidumine.</p> <p>Toit: Tervislik ja ebatervislik toit, nende eristamine, valik. Toidupüramiidi järgi söömisharjumuste jälgimine.</p> <p>Töö ja sport: töö/liikumise ja puhkuse vaheldumine. Päevarežiim. Rüht tegevustes.</p>	<p>Oskab tuttava tööriistaga tegutsedavastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Tunneb ära oma põhiemotsioonid ja püüab reguleerida oma käitumist.</p> <p>Märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, püüab nendele reageerida.</p> <p>Tunneb ära tuttavate põhiemotsioonid näoilmete järgi.</p> <p>Määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne).</p> <p>Teab enda sünnipäeva ja vanust. Teab oma kodu ja kooli aadressi. Teab kehaosi ning nende otstarvet.</p> <p>Täidab hügieeninõudeid meelde tuletamisel.</p> <p>Hoolitseb meelde tuletamisel enda välimuse eest.</p> <p>Tunneb õpitud tervislikke eluviise söömise ja</p>

<p>Emotsioonid: Enda emotsioonide märkamine, oma tunnete väljendamine. Põhiemotsioonide märkamine, äratundmine kaaslastel ja nende emotsioonidele suunatult reageerimine. Põhiemotsioonide äratundmine piltidel.</p> <p>Sõprus: Pereliikmed, sõbrad, tuttavad, võõrad; erinev käitumine. Kaaslase abivajaduse märkamine, abistamine.</p> <p>Perekond: Lähisugulased. Peretraditsioonid: sünnipäevad, tähtpäevad, ühisüritused perega. Erinevasvanuses inimesed, üksteise abistamine.</p> <p>Kodu: Kodune aadress. Korter/ maja, erinevad ruumid/ hooned. Oma tuba, selle sisustamine/kujundamine.</p> <p>Erinevad rahvused: Erinevad rahvused klassis, koolis, kohtumised kooli külalistega, teises keeles räägitud jutt, lauldud laul. Eesti kirjanike luule esitamine õpetaja toel. Muinasjuttude kuulamine, jutustamine pildiseeria toel. Lühilavastuste esitamine õpetaja suunamisel kasutades erinevaid vahendeid (näpunukud, käpiknukud, peakatted jms). Eesti ja teiste maade rahvaste kombestikuga tutvumine. Eesti tuntud lastekirjanikud, nende loominguga tutvumine. Erinevate maade lastekirjandus. Muinasjutud.</p> <p>Ametid: Vanemate ametid. Tuntumad ametid, töövahendid. Jõukohased tööd koolis. Meeldib/ei meeldi; on vaja teha. Raha otstarve ja kasutamine: Palk, taskuraha, poeskäik.</p>	<p>liikumise osas.</p>
ENESETEENINDUSOSKUSED JA KÄITUMINE	
<p>Igapäevaoskused: Iskliku hügieeni järgimine. Raskuste puhul abi palumine. Toimetulek ujulas, perearsti külastamisel.</p> <p>Söömine: Laua katmine ja koristamine oma klassi õpilastele, valikute tegemine söömisel, elementaarsete lauakommete järgimine.</p> <p>Toitumine välistes tingimustes (ekskursioonil,</p>	<p>Käitub meelde tuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides.</p> <p>Hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub abi. Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, tohib – ei tohi, meeldib – ei meeldi, tahan – pean.</p>

<p>piknikul).</p> <p>Käitumine: Viisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (teater, ühistransport, kauplus). Abi palumine, viisakas pöördumine teise inimese poole. Enda jakaaslase õige ja vale käitumise eristamine. Hinnangu andmine teiste ja iseenda käitumisele</p> <p>Hoiatus- ja teabemärkide tundmine ning mõistmine: Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jms.</p> <p>Määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne). Teab endasünnipäeva, vanust. Teab kaaslaste vanust, õpetajate nimesid.</p> <p>Hoiab korras oma koolitarbed. Teeb vahetoma – võõras asjadel, käitub vastavalt.</p> <p>Kool: Klassiruum ja selle korrashoid. Minu õpetajad: õpetajate nimed.</p> <p>Kaaslaste vanused, sünnipäevad. Erinevate kooliruumide otstarve, iseseisevliikumine ühest ruumist teise. Erinevad õppeained.</p> <p>Koolitarbed: Minu asjad – kaaslaste asjad – õpetaja asjad. Koolitarvete korrashoid.</p>	
KOOL	
<p>Kool: Klassiruum ja selle korrashoid. Minu õpetajad: õpetajate nimed.</p> <p>Kaaslaste vanused, sünnipäevad. Erinevate kooliruumide otstarve, iseseisevliikumine ühest ruumist teise. Erinevad õppeained</p> <p>Koolitarbed: Minu asjad – kaaslaste asjad – õpetaja asjad. Koolitarvete korrashoid.</p>	<p>Määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne).</p> <p>Teab oma sünnipäeva ja vanust.</p> <p>Teab kaaslaste vanust ja, õpetajate nimesid.</p> <p>Hoiab korras oma koolitarbed.</p> <p>Teeb vahet oma ja võõrastel asjadel ning käitub vastavalt.</p>
VABA AEG	
<p>Mänguõpetus : Jõukohased lauamängud, arvutimängud, lihtne rollimäng (imiteerimine). Mängureeglid. Võit ja kaotus.</p> <p>Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Jõukohased raamatud, TV, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toasja õues jne.</p>	<p>Valib vabaaja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult.</p> <p>Külatab spordivõistlusi, teatrit, kino ja muid kultuuriasutusi.</p> <p>Osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel.</p> <p>Teab lihtsamaid mängureegleid, peab neist</p>

<p>Osalemine klassi/kooli üritustel. Teatri- ja kinokülastused. Sünnipäevade pidamine, sõprade küllakutsumine. Peo planeerimine ja organiseerimine täiskasvanu abiga.</p> <p>Sport: Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine.</p>	<p>kinni.</p>
<p>AEG</p>	
<p>Ajajaotus: Öö ja päev: Ööpäeva osad: hommik, lõuna, õhtu, öö. Inimese tegevused ööpäeva eri osadel.</p> <p>Piltpäevaplaan. Nädal: Kooli/tööpäevad, puhkepäevad, riiklikud pühad.</p> <p>Koolivaheajad. Nädalapäevade nimetuste mõistmine ja aktiivne kasutamine.</p> <p><u>Aastaajad</u></p> <p>Ühised loodus- ja ilmavaatlused. Ilmavaatlustabeli täitmine.</p> <p>Sügis: Sügise tunnuste äratundmine (ka pildil). Lehtpuud ja põõsad sügisel. Sademed. Põld sügisel. Sügistööd aias ja põllul, tööriistad ja masinad. Sügisesed tähtpäevad: mardipäev, isadepäev, kadripäev: kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine.</p> <p>Talv: Talve eri meeltega tajutavad tunnused. Võrdlemine teis(t)e aastaegadega. Sademed talvel. Taimed ja loomad talvel Tutvumine termomeetriga. Sooja- ja külmakraadid. Riietuse valik vastavalt ilmale, termomeetrinäidule. Tegevused talvel:, suusatamine, (uisutamine), lumememme.</p> <p>Kevad: Kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste jälgimine looduses. Võrdlemine teiste aastaegadega.</p> <p>Kevadlilled. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine.</p> <p>Suvi: Suve eri meeltega tajutavad tunnused. Ilmastikunähtused suvel (sademed,</p>	<p>Oskab nimetada aastaaegu õiges järjestuses ja nende olulisi tunnuseid.</p> <p>Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid.</p> <p>Teab ja järgib ööpäevarütmi oma tegevuseplaneerimisel.</p> <p>Jälgib kella, oskab nimetada täistunde.</p>

<p>vikerkaar) . Riietumine suvel. Suvised tähtpäevad: jaanipäev; kombed, tähistamine. Suvelõbud: päevitamine, ujumine, kalastamine, sõitmine jalgrattalja rulaga, õuemängud jne.</p> <p>Kalender: Kuude nimetused. Kuupäeva tähistamine kalendril (õpetaja abiga). Enda sünnipäev ja vanus.</p> <p>Kell: Täistund. Erinevad kellad. Tegevuseks kulunud aja jälgimine.ndluse ehitamine.</p> <p>Talvised tähtpäevad: jõulud, vastlapäev, sõbrapäev. Eesti Vabariigi aastapäev.</p> <p>Kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine.</p> <p>Oskab nimetada aastaagu õiges järjestuses ja nende olulisi tunnuseid.</p> <p>Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid.</p> <p>Teab ja järgib ööpäevarütmi oma tegevuse planeerimisel.</p> <p>Jälgib kella, oskab nimetada täistunde.</p>	
ELUS JA ELUTA LOODUS	
<p>Elus ja eluta looduse tunnused ja osad: Elusolendid: inimene, loomad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Looduslikud eluta looduse osad (vesi, õhk, maavarad, päike, kuu) ja inimeste valmistatud asjad kui eluta looduse osad.</p> <p>Elusloodus: Taimed: Söödavad ja mürgised taimed. Taime osad: juur, vars,lehed, õied, seemned, viljad. Üheaastasedtaimed. Enamlevinud ravimtaimed: korjamine ja kasutamine.</p> <p>Okas-ja lehtpuud: enamlevinud liigid, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel. Puu- ja aedviljad: kasvatamine (seeme, taim, vili). Puu- ja aedviljade säilitamine, hoidistamine.</p> <p>Seened. Söödavad ja mürgised seened.Seente</p>	<p>Oskab rühmitada elus ja eluta looduse õpitud objekte ja esindajaid oluliste tunnustejärgi, teab nende elu- ja levipaiku.</p> <p>Teab loomade erinevaid elupaiku ja oskab nimetada looma vastavalt elupaigale.</p> <p>Teab levinumaid ränd- ja paigalinde ning lindude rände vajalikkust.</p> <p>Teab lindude ja loomade abistamise vajalikkust talvel.</p> <p>Oskab nimetada aastaagu õiges järjestuses ja nende olulisi tunnuseid.</p> <p>Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid.</p> <p>Eristab elus ja eluta loodust ja nende tähtsust inimese elus.</p>

<p>säilitamine.</p> <p>Marjad: söödavad ja mürgised marjad. Marjade säilitamine (külmutamine, kuivatamine).</p> <p>Hoidised. Lilled: toa -,aia - ,põllulilled. Lillede hooldamine.</p> <p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Kodu- ja metsloomad, linnud Loomariigi mitmekesisus. Erinevad elupaigad: mets, põld,soo, veekogud. ✚ Loomaaed, loomapargid, farm,talu. Kodu-/lemmikloomade ja lindude eest hoolitsemine; kasulikkus inimesele. ✚ Loomade kaitse. Toitumine,poegimine. Noorloomad. ✚ Metsloomade elu erinevatelaastaegadel. ✚ Paiga- ja rändlinnud. Loomade/lindude välisehitus. ✚ Putukate, kahepaiksete, kalade, roomajate iseloomulikud tunnused, eristamine loomadest, lindudest. <p>Eluta loodus.</p> <p>Vesi: Vee tähtsus inimese elus. Veesäästlik kasutamine. Vee olekud.</p> <p>Kodukoha veekogud.</p> <p>Õhk: Õhu puhtus. Õhu puhtuse tagamine ruumides. Termomeeter: Tutvumine erinevate termomeetrite ja nende funktsioonidega. 0 kraad/punkt, leidminetermomeetrilt.</p> <p>Muld: Muld taimede kasvukeskkonna ja loomade elupaigana.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Valgusõpetus: Pime ja valge aeg. Päike, kuu, tähed. Varjuteater. 	
MAATEADUS	
<p>Elukoht: Asula, kus õpilane elab.</p> <p>Linn/maa. Eestimaa: Eesti – minu kodumaa. Tallinn – Eesti pealinn.</p> <p>Pinnavormid: Künkast üles ja alla ronimine. Kelgutamine. Ilmakaared: Esmane tutvumine mõistetega põhi ja lõuna: lõunamaa, põhjamaa. Plaan, maakaart, gloobus Mängud reaalsete esemete vähendatud kujutistega: nukud,</p>	<p>Orienteerub lähemas ümbruses, nii koolis kui kodus.</p> <p>Teab oma kodumaa ja linna nimetust.</p> <p>Teab enda elukohta.</p>

<p>mudela autod, nukumajad jms. Ühistööna koolimaja, kooliõue, klassiruumi maketi meisterdamine erinevatest vahenditest (klotsid, karbid, pulgad). Pallimängud. Eesti kaardi ühisvaatlemine (mida märgitakse kaardilinnad, jõed, metsad, mäed jms). Jõgede, majade, puude jms voolimine</p>	
OHUTUSNÕUDED	
<p>Liiklus: Ohutu liiklemine koduasulas. Kergliiklustee. Ühissõidukid: sõidukisse sisenemine, väljumine. Liiklemine asulavälisel teel. Liiklemine pimedal ajal, helkuri kasutamine. Ohutusnõuete täitmine: Käitumine ohuolukorras: Telefoni kasutamine. Hädaabi number 112. Abi palumine, kutsumine. Käitumine tulekahju korral. Lihtne esmaabi.</p>	<p>Oskab võimalikult iseseisvalt liikuda kooli ja kodu ümbruses. Teab ühissõiduki kasutamise reegleid. Oskab käituda ohuolukorras ning teab hädaabinumbreid. Oskab paluda ja kutsuda abi.</p>

II arengutase

Rõhuasetus on MINA-MEIE teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega.

Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus, kujundatakse lihtsa töö oskusi. Õpilane kommenteerib oma tegevust suunatult verbaalselt / alternatiivsete vahenditega.

Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õppetöö toimub võimalikult sageli praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/koolimaja.

Õpisisu	Õpitulemused
MINAPILT	
<p>Mina: Mina neiuna, noormehena, muutused välimuses ja käitumises.</p> <p>Inimese organism: Luud ja lihased, nende ülesanded. Liikumine. Süda, veresooned ja veri, nende tähtsus. Vereringe. Hingetoru ja kopsud, nende tähtsus. Hingamine.</p> <p>Söögitoru, magu ja soolestik. Toidu teekond. Nahk, juuksed ja küüned, nende ülesanded. Iseloomulik välimus. Aju ja närvid, nende tähtsus. Suguorganid, nende hügieen.</p> <p>Tervislikud eluviisid: Hingamise tervishoiu põhinõuded. Ruumide tuulutamine, koristamine. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine). Naha hooldus, kaitse.</p> <p>Nahahaigused, parasiidid. Nakkushaigused. Arst poolepöördumine.</p> <p>Toit: Tervislik toitumine: toidupüramiid, toidukorrad – ja kogused, söömiskultuur.</p> <p>Taimne toit ja loomne toit.</p> <p>Mitmekülgnetoit. Vitamiinid.</p> <p>Ülekaalulisus.</p> <p>Rasvumine. Dieet. Töö ja sport: tervislike eluviiside järgimine, positiivne mõju.</p> <p>Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Kehalise töö ja spordi tähtsus südame tugevdamisel.</p> <p>Emotsioonid: Andestamine, andeks palumine. Enese meeleolu kontroll ja reguleerimine tegevuste abil (muusika kuulamine, kunst jne).</p>	<p>Tuleb enamasti toime igapäevatoimingute sooritamisega, abistab teisi igapäevatoimingutes, oskab teha jõukohast tööd kodus ja koolis.</p> <p>Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse. Teeb vahet oma – võõras – meie asjadel ja käitub vastavalt.</p> <p>Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuseeesmärgile.</p> <p>Kontrollib oma põhiemotsioone.</p> <p>Teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet, nende ja lähedaste ametit.</p> <p>Teab oma pere olulisi perekondlikkesündmusi ja sõprade sünnipäevi.</p> <p>Planeerib suunamisel tulevast elukohta.</p> <p>Omab algteadmisi inimese organismist.</p> <p>Teab inimese elukaart.</p> <p>Täidab hügieeninõudeid.</p> <p>Hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest.</p> <p>Oskab teha valikuid õpitud tervislike ja kahjulike tegevuste vahel</p>

<p>Sõprus: Sõprus- ja lähedussuhted. Üksteisele meeldimine, armumine. Perekond. Pulmad.</p> <p>Perekond: Inimeste elukaar. Sünd, kasvamine: imiku-, väikelapse-, noorem kooliiga, nooruki- ja täiskasvanuiga.</p> <p>Vananemine surm, matused. Enda ja oma lähedaste positsioneerimine elukaarel.</p> <p>Kodu: Oma kodu (vanemate juures, toetatud elamine jms). Kodu sisustamine. Kodu vanal ajal ja tänapäeval.</p> <p>Erinevad rahvused ja rassid.</p> <p>Inimestevaheliste rassiliste erisuste märkamine ja aktsepteerimine. Eri maade luuletuste, juttude ja muinasjuttude kuulamine, esitamine. Lühilavastused luuletuste ja juttude põhjal.</p> <p>Ametid: Jõukohased ametid: sulane, koristaja, aedniku/koka abi, erinevadhooaja ja abitööd jne. Plaanid pärast kooli lõpetamist. Peab/on vaja - teen motiivist lähtumine tegevustes.</p> <p>Eelarve ja kokkuvõid: Palk ja kulud. Kokkuvõid. Isiklikud kulutused. Soovid ja võimalused. Kingituse valimine ja ostmine.</p>	
ENESETEENINDUSOSKUSED JA KÄITUMINE	
<p>Igapäevaoskused: Isklik hügieen ja ealistest ning soolistest erinevustest tulenevad nõuded. Kaaslase abistamine (nt kingapaela sidumine, jope selga aitamine, toidu tõstmine vm).</p> <p>Söömine: Käitumine pidulauas, kohvikus, restoranis. Laua katmine pidulikeks sündmusteks.</p> <p>Käitumine: Viisakas ja ebaviisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (ametiasutused). Ebaviisakast käitumisest hoidumine. Vajaliku teabe saamine, abi küsimine ametiasutustes. Käitumise ohuolukorras. Ohu hindamine ja abi palumine/kutsumine.</p> <p>Hoiatus- ja teabemärkide mõistmine: Majajuht, olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pliit</p>	<p>Kasutab enamlevinud suhtlussituatsioonides viisakusväljendeid.</p> <p>Märkab endale ja teistele suunatud ohtlikku käitumist ning reageerib sellele, kutsub abi.</p> <p>Oskab öelda EI.</p> <p>Oskab lugeda hoiatus- ja teabemärke.</p> <p>Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, meeldib – ei meeldi, tahan – teen, peab – teen, tahan – ei tohi – ei tee.</p>

ja praeahi, pesumasin jms.	
KOOL	
<p>Kool: Koolimaja ja selle ümbruse korrashoid. Kool ja tulevane töökoht. Ametiõpe. Ametikool. Päevakeskus. Elukutse/ameti valiku planeerimine ja suunamine; toetatud töö erinevates asutustes. Kool tänapäeval ja vanal ajal. Koolitarbed: Töökoha ja töövahendite korrashoid.</p>	<p>Planeerib suunamisel tulevast elukohta.</p> <p>Tuleb enamasti toime igapäevatoimingute sooritamisega, abistab teisi, oskab teha jõukohast tööd kodus ja koolis.</p> <p>Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse.</p> <p>Teeb vahet oma – võõras – meie asjadel ning käitub vastavalt.</p> <p>Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuseeesmärgile.</p>
VABA AEG	
<p>Mänguõpetus : Seltskondlikud mängud, rollimängud. Arendavad ajaveetmiskohad internetis. Arvutimängud. Interneti piiratud kasutusvajadus ja seal leiduda võivad ohud. Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Klassipeo/ sünnipäevapeo/ planeerimine ja organiseerimine. Osalemine huvialaringides. Iseseisvalt või perega üritustel osalemine. Üritustel esinemine. Hobid ja harrastused. Sport: Lemmikalaga tegelemine.</p>	<p>Sisustab oma aega meelepärase tegevusega.</p> <p>Osaleb füüsilist aktiivsust eeldavates tegevustes.</p> <p>Oskab käsitada raadiot, teleri ja arvutit.</p> <p>Oskab teha ettevalmistusi oma tähtpäeva tähistamiseks.</p>
AEG	
<p>Ajajaotus: Aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut. Päeva- ja nädalarütm. Aastaring ajas (12 kuud, 4 aastaega) Päeva, nädala tegevuse planeerimine. Plaani järgimine. Aastaajad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Aastaring looduses: Õhutemperatuuri jälgimine, mõõtmine. Termomeetrinäidu märkimine tabelisse. ✚ Sport ja meelelahutus: erinevad sportimisviisid. Sportimine olenevalt aastaajast. ✚ Loomad, linnud, putukad – elu seotus aastaajaliste muutustega looduses. <p>Tähtpäevad – peamised kombed ja tavad,</p>	<p>Oskab nimetada kuude nimetusi, kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris.</p> <p>Oskab nimetada hetke ilma olulisemaid tunnuseid, lugeda sümbolilmateadet ja vastavalt sellele riietuda.</p> <p>Teab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele.</p> <p>Märgib ja nimetab täis- ja pooltunni, abiga veerandtunni. Kasutab kella aja planeerimisel.</p> <p>Orienteerub nädala-, kuu- ja aastarütmis. Teab rahvakalendri tähtpäevi aastaringis</p>

<p>ettevalmistamine, tähistamine, Osalemine hooajalistes töödes. Aiandus. Põllumajandus. Kalender: Kalendris orienteerumise oskus. Kuude nimetused. Kuupäeva märkimine ja seostamine kalendris. Enda,(pereliikmete ja klassikaaslaste) sünnipäev ja vanus. Kell: Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tunniplaan,tv-kava, sõiduplaan. Kellaeg päevaplaanis orientiirina, tegevuseks kulunud ja planeeritav aeg.</p>	
ELUS JA ELUTA LOODUS	
<p>Elus ja eluta loodus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Eluta looduse osad ja tunnused. ✚ Elus ja eluta looduse osade diferentseerimine/rühmitamine tunnuste alusel. ✚ Looduskaitse/keskkonnakaitse. Keskkonna reostuse äratundmine (nt reostunud veekogu, metsa alla visatud prügi), sellest teavitamine. <p><u>Elusloodus</u> Taimed: Puu, põõsas, puhmas, rohttaim, sammal, samblik Ühe- ja mitmeaastased taimed. Töötamine aedniku abilisena. Tööd pargis. Mets: Metsa tähtsus. Eestis esinevad metsatüübid. Metsatööd. Toataimed: Toataimede kasvatamine: valgus, temperatuur, niiskus. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimed kui õhupuhastajad.</p> <p>Loomad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud: Elu ja töö talus ja farmis; kodutute loomade varjupaigas. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad. ✚ Imetajad: välisehitus, levinumad liigid, tähtsus. ✚ Putukad: tähtsus looduses. 	<p>Oskab nimetada õpitud elus ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid ning teab loomariigi mitmekesisust.</p> <p>Tunneb loodushoiu põhitõdesid.</p> <p>Teab elus ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele.</p> <p>Oskab nimetada hetke ilma olulisemaid tunnuseid, lugeda sümbolilmateadet ja vastavalt sellele riietuda.</p> <p>Teab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimese elus.</p>

<p>Putukate kasulikkus inimesele. Putukahammustused, esmaabi. Mesilane/mesilaste pidamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Kahepaiksed: välised tunnused, elupaik ✚ Roomajad: välised tunnused, elupaik, ohud. Esmaabi rästiku hammustuse puhul. ✚ Kalad: välised tunnused, elupaik, enamlevinud kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük. ✚ Linnud: välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus. Toitumisahel. <p><u>Eluta loodus</u></p> <p>Vesi: Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Puhta vee omadused. Vee olekute seos temperatuurimuutustega. Vee ringkäik looduses. Veekogud (looduslikud ja tehisveekogud). Puhtad/saastatud veekogud.</p> <p>Õhk: Puhta õhu omadused. Õhu tähtsus. Õhusoojus: soe õhk, külm õhk. Erinevad soojusallikad (päike, ahi, radiaator, kamin). Õhutemperatuur erinevatel aastaegadel. Puhas õhk ja saastatud õhk. Termomeeter: Temperatuuriskaala. Pluss- ja miinuskraadid. Õhu-, keha- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateate mõistmine.</p> <p>Loodusvarad: Loodusvara/maavara. Maavarade tähtsus inimese elus. Savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi. Muld, mulla harimine. Loodusvarade säästlik kasutamine. Loodushoid. Valgusõpetus: Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad.</p> <p>Prillid, suurendusklaas. Hea valgustusetähtsus.</p> <p>Elekter igapäevaelus. Ohutus. Elektri tähtsus ja säästmine.</p>	
MAATEADUS	

<p>Elukoht: Oma kodulinna/valla kaart ja olulisemate kohtade leidmine sellelt (kodu, kool).</p> <p>Eestimaa. Eestimaa kaart: Suuremad linnad, jõed, järved Eestimaal. Õpilaste poolt külastatud linnade märkimine kaardil. Eesti naaberriigid. Naaberriikiikide rahvad, keel ja rahvussümboolika.</p> <p>Pinnavormid: Org, tasandik, poolsaar. Ilmakaared. Põhja- ja lõunasuuna määramine kompassiga.</p> <p><u>Plaan, maakaart, gloobus</u></p> <p>Plaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> Klassi plaani koostamine ja kasutamine ruumis orienteerumisel. Leppemärgid plaanil (puu, maja, jõgi, tee, mööbliesemed). Plaanil märgitud objektide/esemete leidmine klassis, koolis, õues. esemete leidmisel. Kodulinna/küla plaan, oluliste objektide leidmine plaanilt. Orienteerumismängud koduasulas. <p>Kaart:</p> <ul style="list-style-type: none"> Geograafiline Eesti, Euroopa ja maailma kaart: vaatlemine, võrdlemine. Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt (õpetaja abil). Naaberriikide nimetamine kaardi abil. Leppemärgid kaardil (asula, maantee, jõgi jms). Leppevärvide äratundmine. Ookeanidele, maismaale, jõgedele, järvedele, asulatele osutamine erinevatel kaartidel (Eesti-, Euroopa-, maailma kaart). <p>Gloobus:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ookeanile, maismaale, mägedele osutamine gloobusel. 	<p>Teab Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid ning õpitud välisriike.</p> <p>Tunneb riigi sümboolikat.</p> <p>Oskab kaardilt leppemärkide järgi näidata veekogusid, kõrgustikke ja saari.</p> <p>Teab ja tunneb ära gloobuse ja kompassi ning teab selle otstarvet.</p>
---	--

 Eesti ühine leidmine ja märkimine gloobusel.	
OHUTUSNÕUDED	
<p>Liiklus: Liiklusmärgid. Liikluseeskirjavajalike sätete tundmine ja järgimine liikluses. Jalgrattaga liiklemine. Ohutusnõuete täitmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hädaabi number 112; vajaliku informatsiooni edastamine. Käitumine erinevates ohusituatsioonides: evakuatsioonisiltide mõistmine ja järgimine. Telefoni kasutamine. Teistele suunatud ohtliku käitumismärkamine; ohu vältimine; abi kutsumine. 	<p>Liikleb võimalikult iseseisvalt koduasulas. Järgib tähtsamaid liiklusreegleid jalgsi ja jalgrattaga liigeldes. Oskab märgata ohtu enese ja teiste jaoks ning vajadusel kutsuda abi.</p>

7. Matemaatika

Matemaatikaalased teadmised ja oskused on toimetuleku eeldused olmes ja töös, seetõttu on matemaatika **õppe- ja kasvatuse eesmärk** toimetulekuõppes luua õpilasele tingimused matemaatikapädevuse kujunemiseks:

- suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes;
- kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit;
- sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult);
- mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid;
- rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes;
- teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Matemaatikat õpitakse integreeritult teiste õppeainete ja tegevustega, kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone, laua- ja arvutimänge. Harjutamisel kasutatakse abiks mitmesuguseid arvutiprogramme.

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainete ja tegevustega. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, seepärast seostatakse matemaatika õpetamine toimetulekuõppes tihedalt igapäevase eluga. Õppeprotsessis taotletakse õpilaste matemaatikapädevuse kujunemist: suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes; kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit; sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult); mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid; rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes; teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutades mängulisi ja elulisi situatsioone. Matemaatikatundide läbiviimisel on eriline osakaal vaatlusel, õppekäikudel ja praktilistel tegevustel. Matemaatilisi oskusi võib omandada/kinnistada õuesõppe vormis, rõhutades praktilise harjutamise osa. Õpetamisel kasutatakse konkreetseid ja õpilaste kogemustega ühtivaid väljendeid. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse hulga elementide muutusi, hulga muutumise põhjusi. Kõik ülesanded hulkadega sooritatakse esmalt materjaliseeritult, kasutades erinevaid esemaid, asju ja pildimaterjali. Tekstülesanded on enamasti suulised ning neil on praktiline ja õpilastele lihtsalt mõistetav sisu. Sotsiaalmatemaatika tunnid viiakse läbi töö õppe või elu- ja toimetulekuõppe tundidega integreeritult. Harjutamisel kasutatakse võimalusel abiks mitmesuguseid mängulisi arvutiprogramme.

Matemaatika õpetamisel toimetulekuõppes lähtutakse iga konkreetse õpilase hetke arengutasemest ja lähima arengu vallast. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamisel arvestatakse iga õpilase individuaalseid võimeid, hetke arengutaset ja lähima arengu valda. Juhul, kui õpilase teadmiste ja oskuste tase ületab põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava toimetulekuõppe matemaatika ainekava õpitulemustes ja õppesisus esitatud, lähtutakse IÕK koostamisel põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppe matemaatika ainekavades esitatud õppesisust.

7.1 Õpitulemused ja õppesisu

Matemaatika õpetamine toimub üldõppe põhimõttel – integreeritult teiste ainetega.

Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine: osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine.

I arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
TEGEVUSED ESEMETEGA, SUURUSKUJUTLUSED	
<p>Esemete vaatlemine ja eristamine, nimetamine: esemed klassis, õpilaste riietusesemed, koolitarbed, mänguasjad, puuviljad. Esemete otstarve.</p> <p>Esemete värvuse eristamine ja väljendamine.</p> <p>Esemete võrdlemine värvuse, suuruse järgi (suur-väike, pikk-lühike, ühesuurused).</p> <p>Esemete leidmine tunnuse järgi, rühmitamine etteantud tunnuse alusel, tunnuse sõnastamine.</p>	<p>Võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi.</p> <p>Eristab esemeid ja nende kujutisi (3-4) värvuse, suuruse ja vormi järgi.</p> <p>Rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel.</p> <p>Nimetab tuttavate esemete või nendekujutiste rühma.</p>
VORMIKUJUTLUSED	
<p>Ümmargused ja kandilised objektid. Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kuju-värvuse ja kujusuuruse järgi näidisele toetudes.</p> <p>Esemete ja graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk, nelinurk) rühmitamine kuju(ümmargune, kandiline) järgi.</p> <p>Graafiliste kujutiste kopeerimine (joonte tõmbamine).</p>	<p>Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel.</p> <p>Nimetab tuttavate esemete või nendekujutiste rühma.</p> <p>Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi.</p>
RUUMIKUJUTLUSED	
<p>Oma keha tajumine. Kehaosad.</p> <p>Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtuvalt: ruumisuhted minu ees – minu taga, ette – taha.</p> <p>Objektide vahelised ruumisuhted: peale – alla, peal – all, kõrval, juures.</p>	<p>Mõistab suhteid peal, ette- taha, peale- alla, kõrvale ning asetab esemeid etteantud kohale.</p> <p>Tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades.</p>
AJAKUJUTLUSED	

<p>Päev - öö.</p> <p>Päeva osad: öö, päev.</p> <p>Inimeste tüüpilised tegevused päeval, öösel.</p> <p>Piltpäevaplaan.</p> <p>Isikliku päevaplaani täitmine: praegu, enne, pärast, samal ajal.</p> <p>Nädal. Kooli- ja puhkepäevad.</p> <p>Aasta. Aastaja tajutavad tunnused.</p>	<p>Eristab järgmiste tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast.</p> <p>Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritataavaid tegevusi.</p>
HULGAKUJUTLUSED	
<p>Objektide rühma vaatlemine.</p> <p>Hulga suuruse tajumine (üks-palju). Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel.</p> <p>Standardsete hulkade tajumine. Hulkarv seos ilma loendamiseta (kuni 2 elementi hulgas), hulkade ja hulgakaartide tajumine.</p> <p>Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (ühendamiseks, osahulga eraldamiseks) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks.</p>	<p>Eristab hulki põhimõttel üks-palju</p> <p>Moodustab ja eraldab hulki ühise tunnuse alusel.</p> <p>Tajub standardseid kuni kahest elemendist koosnevaid hulki ilmaloendamiseta.</p>
TEKSTÜLESANDED	
<p>Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (ühendamiseks, osahulga eraldamiseks) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks.</p>	<p>Lahendab abiga lihtsaid matemaatilisi jutukesi (tekstülesannete eelharjutused)</p> <p>Osaleb mõnes õpitud laua- või arvutimängus.</p>

II arengutase

Õpilase iseseisvuse suurenemine õpiülesannete täitmisel. Õpitakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires.

Õpisisu	Õpitulemused
TEGEVUSED ESEMETEGA, SUURUSKUJUTLUSED	
<p>Esemetest või nende kujutistest (3-4 elementi) jadade koostamine suurustunnuste järgi nii kasvavas kui kahanevas järjekorras.</p> <p>Esemete ja nende kujutiste võrdlemine (pikk-lühike, ühepikkused; kõrgemadal, ühekõrgused, lai-kitsas, ühelaiused; ühesuurused).</p> <p>Eri mahuga anumad.</p>	<p>Võrdleb objekte õpitud suurustunnuste järgi.</p> <p>Koostab kuni viiest esemest või nende kujutisest nii kasvavat kui kahanevat jada.</p>
VORMIKUJUTLUSED	
<p>Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine.</p> <p>Mustrite koostamine. Geomeetrilistest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.</p>	<p>Tunneb geomeetrilisi kujundeid ring, nelinurk ja kolmnurk ning oskab neid nimetada.</p> <p>Rühmitab 5-7 objekti või graafilist kujutist kahe tunnuse alusel.</p>
RUUMIKUJUTLUSED	
<p>Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtudes.</p> <p>Objektidevaheliste ruumisuhete tajumine: ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane.</p> <p>Esemete asukoha määratlemine ja paigutamine õpitud ruumisuhete piires. Üleval – all, ülemine-alumine, peal - all; ees-taga- järel; kõrval, juures, vahel, keskel.</p> <p>Sees – väljas (peale-alla, peal, all, kõrval, juures).</p> <p>Kaugel-lähedal.</p>	<p>Mõistab suhteid ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane.</p> <p>Oskab määrata esemete asukohta ruumisuhete</p> <p>mõistete üleval-all, ülemine- alumine, peal-all; ees-taga- järel; kõrval, juures, vahel, keskel; sees-väljas, peale-alla, peal, all, kõrval, juures; kaugel-lähedal piires.</p>

AJAKUJUTLUSED	
<p>Täna, eile, homme, seostamine tunniplaani, nädalapäevade nimetustega. Ööpäeva osad: öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, öö; iseloomulikud(tuttavad) tegevused ja seisundid.</p> <p>Enne, pärast, ruttu, kaua.</p> <p>Aasta. Aastaajad ja nimetused.</p> <p>Kell. Täis- ja pooltund. Täistundide seostamine laste tegevustega.</p>	<p>Teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi.</p> <p>Teab oma vanust ja sünnipäeva.</p> <p>Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega.</p>
HULGAKUJUTLUSED	
<p>Hulga samaväärsuse säilimine elementide asukoha ja paigutuse muutumisel. Objektide rühmade (hulgakaardi) vaatlemine, üks-üheses vastavuses võrdlemine (peale, kõrvale asetamisega). Tulemuse sõnastamine: on samapalju, on rohkem, on vähem.</p> <p>Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine üksühesele vastavusele toetudes.</p> <p>Hulkade moodustamine elementide (võta pallid), arvu (võta kaks), elementide ühe kuni kahe tunnuse (võta suured punased), arvu ja tunnuse järgi (võta kaks suurt palli). Hulga elementide loendamine.</p>	<p>Suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise ja hulgast osa eraldamise ja võrdlemise ülesandeid.</p> <p>Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbriga 1-10 piires.</p> <p>Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses.</p>
KUJUTLUSE LOOMINE ARVUST, TEHTED ARVUDEGA	

<p>Arv kui hulga tunnus: hulk-arv seos. Loendamine vastavalt õpilase võimetele. Uue arvu moodustamine eelmisele ühe juurdelisamise teel.</p> <p>Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele (eeltöö liitmisele ja lahutamisele).</p> <p>Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine.</p> <p>Arvurida, arvu naabrid. Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis (liitehitus). Arv-number. Seos hulk-arv-number. Järgarvud (esimene, teine, kolmas, neljas, viies).</p> <p>Arvu ja järgarvu vastandamine.</p>	<p>Teab naturaalarvude järjestust 1-10 ning seostab hulga, arvu ja numbri.</p> <p>Loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numbri 1-10 piires.</p> <p>Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses.</p>
RAHAÜHIKUD	
<p>Euro 5-, 10-, 20-, 50- eurosed paberrahad, nende äratundmine.</p> <p>Euromündid (1ne ja 2ne euromünt). Sendid, eristamine euromüntidest. Paberraha vahetamine .</p> <p>Raha praktiline kasutamine ostude, maksete tegemisel. Poemäng.</p>	<p>Tunneb käibelolevaid rahaühikuid (1-, 2-, 5- ja 10- euroseid).</p> <p>Eristab münti sentidest.</p>
MÕÕTMINE	
<p>Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega. Mõõtmise tulemuse sõnastamine arvuga. Meeter.</p> <p>Raskus. Kaalumine käega, objekti raskuse tajumine. Eri raskusega objektide võrdlemine lihastundlikkuse alusel: kerge-raske, kergem-raskem.</p> <p>Kaalumine kaaluga. Kilogramm.</p> <p>Mahtvusmõõtmine.</p> <p>Praktilised mõõtmised.</p>	<p>Oskab mõõta mõõdupulga, sammude ja kaaluga.</p> <p>Tajub lihastundlikkuse alusel raskemat ja kergemat.</p> <p>Teab pikkusühikut meeter ja raskusühikut kilogramm.</p> <p>Sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid.</p>
TEKSTÜLESANDED	

<p>Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest (hulkade ja mõõtude seostest): ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Kasutatakse praktiliselt läbitehtavaid ülesandeid, mille lahendus on saavutatav situatsioonipildile toetudes.</p>	<p>Lahendab praktiliselt läbitehtavaid tekstülesandeid toetudes situatsioonipildile.</p>
--	--

III arengutase

Rõhuasetus on nn sotsiaalmatemaatikal. Matemaatikat õpitakse eluliste probleemide parema mõistmise ja edukama lahendamise eesmärgil. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatioone (sh tekstülesandeid).

Õpisisu	Õpitulemused
TEGEVUSED ESEMETEGA, SUURUSKUJUTLUSED	
<p>Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi.</p> <p>Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madalam, see kuusk on kõige kõrgem).</p>	<p>Võrdleb esemeid või nende kujutisi ningkoostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi.</p> <p>Rühmitab 2-3 üldistustasandil ning moodustab allrühmi.</p>
VORMIKUJUTLUSED	
<p>Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine.</p> <p>Mustrite koostamine. Geomeetristest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.</p>	<p>Koostab mitmest geomeetristest kujundistkoosnevat jada näidise järgi.</p> <p>Rühmitab 2-3 üldistustasandil, moodustab allrühmi.</p>
RUUMIKUJUTLUSED	
<p>Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal.</p> <p>Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine</p>	<p>Oskab määrata eseme asukohta oma keha suhtes, kasutades õpitud mõisteid.</p> <p>Täidab ruumisuhteid sisaldavaid tegevusjuhiseid.</p>
AJAKUJUTLUSED	

<p>Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seostamine kuudega.</p> <p>Kalender. Kalendri kasutamine.</p> <p>Nädala- ja kuupäeva seostamine toetudes kalendrile.</p> <p>Kella tundmine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tv-kava, sõiduplaan, elektrooniline tabloo. Kuupäev ja kellaeg telekavas.</p> <p>Aja planeerimine seoses enda tegevusega.</p>	<p>Suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega.</p> <p>Oskab kasutada kalendrit.</p> <p>Teab kuupäeva ja kellaaja märkimise viise.</p>
HULGAKUJUTLUSED	
<p>Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine.</p> <p>Hulkade praktiline ühendamine, eraldamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus.</p>	<p>Suudab võrrelda hulki praktiliste vahendite abil, kasutades mõisted rohkem, vähem, ühepalju.</p> <p>Jaotab praktiliste tegevustega hulki erinevateks osahulkadeks ja ühendab osahulki üheks hulgaks.</p>
KUJUTLUSE LOOMINE ARVUST, TEHTED ARVUDEGA	
<p>Arvu koostis. Arvu liitehitus. Liitmine jalahutamine. Märkid $+$, $-$, $=$.</p> <p>Arvu liitehituse kasutamine liitmisel jalahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine.</p> <p>Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid</p> <p>(arvutabel) Täiskümnete numeratsioon 100-ni. Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus.</p>	<p>Teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses.</p> <p>Loeb ja kirjutab 1- ja 2-kohalisi numbreid.</p> <p>Liidab ja lahutab abiga õpitud numeratsiooni piires ning teab liitmise ja lahutamise praktilist tähendust.</p> <p>Kasutab tehteid vastavalt matemaatilisele situatsioonile.</p>
RAHAÜHIKUD	
<p>Raha saamine ja kasutamine.</p> <p>Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused, jne.</p> <p>Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuhoid.</p> <p>Väikeste ostude sooritamine kaupluses. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna</p>	<p>Oskab kasutada raha õpitu piires praktilises situatsioonis.</p>

ja olemasoleva raha seos. Poemäng.	
MÕÕTMINE	
<p>Pikkusühikud: m, km;</p> <p>Raskusühikud: g, kg; Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas) Skaalad.</p> <p>Kraadiklaasid (termomeetrid), toa-ja välistemperatuuri näit, ülesmärkimine, praktiline võrdlemine.</p> <p>Kehatemperatuur.</p> <p>Praktiline mõõtmine (sh enda pikkus, kaal, kinganumber).</p>	<p>Oskab mõõta õpitud mõõteriistadega.</p> <p>Teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust.</p> <p>Teab enamlevinud mõõtühikute lühendeid(kg, g, cm, m, km).</p>
TEKSTÜLESANDED	
<p>Elulise sisuga 1-tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannet sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega.</p>	<p>Koostab ja lahendab elulise sisuga tekstülesandeid toetudes näitvahenditele ja praktilistele tegevustele.</p>

8. Muusikaõpetus

Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ning eneseväljendusoskust, seetõttu on muusikaõpetuse **õppe- ja kasvatus eesmärk** toimetulekuõppes luua õpilasele muusikaliste tegevuste kaudu tingimused kõne (sõnavara, kõnemõistmine, ilmekus)arenguks.

8.1 ÕPITULEMUSED JA ÕPPESISU

Muusikaõpetuse tundides kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpitakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset.

Muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine, milles saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemust ning positiivset elamust.

Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ning eneseväljendusoskust. Muusikaõpetuse tundides arendatakse laule kuulates ja lauldes õpilaste kõnet (sõnavara, kõnemõistmine, ilmekus).

I arengutase

Õpetuse rõhuasetused

- õpilane õpib huvi tundma muusika ja rütmi vastu
- õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos
- rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd

Õpisisu	Õpitulemused
MUUSIKA KUULAMINE	
Helid ja mürad looduses ja ruumis. Helide kuulamine, matkimine, väljendamine liigutuste ja sümbolitega. Kuuldud hääle seostamine pildiga. Reageerimine vastavalt muusika iseloomule (plaksutamine, lehvitamine, käte, jalgade, kehaga liigutamine). Õpitud laulude äratundmine. Lihtsamate žanrite äratundmine (laul, tants).	Tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule käte, jalgade või keha liikumisega. Eristab erinevaid hääli ja mürasid muusikast. Tunneb ära õpitud laule.
LAULMINE	

<p>Õpetaja laulmise kuulamine, jälgimine, laulu osaline kaasa laulmine.</p> <p>Osalemine laulmisel: plaksutab või laulab kaasa.</p> <p>Nime-, tere-, värvi- ja iseteenindamislaulud.</p> <p>Laulud vastavalt päeva osale, aastarütmile.</p> <p>Esinemine teistele.</p>	<p>Laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel.</p>
PILLIMÄNG	
<p>Muusikale kaasa mängimine kehapillil (plaksutamine) õpetajaga koos või ettenäitamisel.</p> <p>Rütmi kaasamängimine saatemuusikaga (randmekuljused, kõlapulgad).</p> <p>Mängimine pillil, üks heli, heli ja vaikusevaheldumine, palju helisid.</p>	<p>Oskab kasutada rütmipille.</p> <p>Mängib muusikale kaasa rütmipillil ning eristab ühe ja mitme rütmipilli heli.</p>
MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE	
<p>Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja muusika meeleolule.</p>	<p>Matkib liigutusi ja liigub muusikale vastavalt õpetaja eeskujul.</p>

II arengutase

Õpetuse rõhuasetused

- õpilane õpib/harjutab sihipäraselt kasutama rütmipille
- õpilane õpib/harjutab pillimängu, laulmist ja laulumängu- areneb eri kehaosade koostöö
- õpilane õpib hindama muusikat meeldib- ei meeldi põhimõttel

Õpisisu	Õpitulemused
MUUSIKA KUULAMINE	
<p>Muusikapalade kuulamine.</p> <p>Erinevate häälte äratundmine (nais-, mees-, lastehääled). Marsi eristamine teistest rütmidest.</p> <p>Muusikapalade tunnuste kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane eristamine muusikalistes näidetes ja väljendamine liikumises.</p> <p>Kontsertide külastamine.</p> <p>Eesti rahvamuusika.</p>	<p>Eristab muusikapalade tunnuseid kurb-rõõmus ja rütmi kiire-aeglane.</p> <p>Eristab õpitud laulu, tantsuviisi ja marsi.</p>

LAULMINE	
<p>Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine.</p> <p>Laulu sisule vastava karakteriga ilmekas laulmine.</p> <p>Hääle tugevuse muutmine lauldes.</p> <p>Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil.</p> <p>Laulmine mitmekesi ühtses tempos.</p> <p>Hoidumine hääle liigsest pingutamisest.</p>	<p>Oskab laulda õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, oskab muuta hääle tugevust.</p>
PILLIMÄNG	
<p>Rütmide kuulamine ja taasesitamine rütmipillidel, aeglane ja kiire rütm.</p> <p>Rütmi kaasamängimine.</p> <p>Eri pillidel mängitud tuttava muusikapala äratundmine, kasutatud pilli nimetamine.</p> <p>Rahvapillidel mängitud palade kuulamine.</p>	<p>Oskab kasutada erisuguseid rütmipille.</p>
MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE	
<p>uusikapala tunnuste väljendamine liikumises.</p> <p>Rütmikas õpitud tantsuelementide (kõnd, jooks, päkkadel kõnd, keerutamine paarilisega, liikumine hanereas ja ringis nii üksi kui paarilisega) kasutamine ringmängudes ja õpetaja poolt seatud tantsudes.</p> <p>Liikumine tempos, rütmi ja suuna muutminesõnalise märguande peale.</p> <p>Liikumine katkestatud muusika järgi.</p>	<p>Liigub vastavalt muusika tunnustele.</p>

II arengutase

Õpetuse rõhuasetused

- õpilane tutvub tänapäeva muusika eri stiilidega ja oskab valida oma eelistusi
- õpilane tegeleb muusika kui harrastusega

Õpisisu	Õpitulemused
MUUSIKA KUULAMINE	

<p>Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul; kõrge- ja madal hääl.</p> <p>Orkester, erinevad pillid.</p> <p>Loodushäältega seotud muusika kuulamine.</p> <p>Muusikaetenduste- ja kirikukontertide külastamine.</p> <p>Orel</p> <p>TV-st ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine.</p> <p>Teiste maade rahvamuusika.</p> <p>Teiste maade levimuusika</p> <p>Klassikaline muusika</p>	<p>Eristab soololaulu koorilaulust.</p> <p>Eristab kõrget ja madalat häält.</p> <p>Eristab orkestrit üksiku instrumendi mängust.</p> <p>Eristab levi- ja klassikalist muusikat.</p>
LAULMINE	
<p>Eakohaste laulude (lemmiklaulud) laulmine.</p> <p>Seltskonnalaalud. Kooslaulmine.</p> <p>Muusikalised laulumängud. Pillisaated.</p> <p>Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga.</p> <p>Esinemine kontserdil. Oma ja teiste tegevuse kooskõlastamine.</p> <p>Hääle tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid).</p> <p>Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele.</p>	<p>Osaleb koorilaulus.</p>
PILLIMÄNG	
<p>Erinevast materjalist pillide kuulamine ja mängimine.</p> <p>Kaasmängud rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele.</p> <p>Osalemine ansamblimängus.</p>	<p>Eakohaste laulude laulmine.</p> <p>Kooslaulmine. Muusikalised mängud, pillisaated.</p> <p>Pillimäng koos laulmise, liikumise ja liigutustega.</p> <p>Esinemine kontserdil.</p> <p>Osaleb ansamblimängus.</p>
MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE	
	<p>Osaleb seltskonnatantsudes ning laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel.</p>

9. Rütmika

Rütmika õppe- ja kasvatus eesmärgiks toimetulekuõppes on arendada iga lapse individuaalsetest eeldustest lähtuvalt rühti, tasakaalu, koordinaatsiooni, liikuvust ning ruumi- ja rütmitaju.

9.1 Õpitulemused ja õppesisu

I arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
HARJUTUSED KEHATUNNETUSE SAAVUTAMISEKS	
Käte kõverdamine ja sirutamine, rusikasse surumine ja avamine. Käte plaksutamine. Roomamine. Põlvedel ja neljakäpukil käimine.	Sooritab kehatunnetusharjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise ja verbaalse või alternatiivsete vahenditega antud instruksiooni järgi. Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse ja plaksutab. Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil.
KOORDINATSIOONIHARJUTUSED	
Erinevate muusikate saatel liikumine ringis. Teeb vastavalt muusika rütmile kaasa ette näidatavaid liigutusi.	.Liigub erineva rütmiga ja tempoga muusika saatel. Liigub ringis. Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat.
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	
Sirutus-, venitus-, painutus harjutused Tasakaaluharjutused: üksi või paaris, abivahenditega või ilma.	Sooritab rühi- ja tasakaaluharjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise ja verbaalse või alternatiivsete vahenditega antud instruksiooni järgi.
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVALD HARJUTUSED	
Õpilased liiguvad ringikujuliselt erinevate muusika rütmide saatel. Erinevad muusika-, laulu ja tantsumängud.	Sooritab sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise ja verbaalse või alternatiivsete vahenditega antud instruksiooni järgi. Liigub erineva rütmiga muusika saatel. Tantsib lihtsaid tantse ja laulumänge.
LÕDVESTUSHARJUTUSED	
Painutus- ja lõdvestusharjutused, nende tunnetamine.	Õpilane naudib lõõgastumist.

II arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
HARJUTUSED KEHATUNNETUSE SAAVUTAMISEKS	
<p>Erinevate muusikate saatel liikumine ringis.</p> <p>Teeb vastavalt muusika rütmile kaasa ettenäidatavaid liigutusi</p>	<p>Sooritab õpitud kehatunnetusharjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.</p> <p>Liigub kooskõlas muusikaga.</p>
KOORDINATSIOONIHARJUTUSED	
<p>Koordinatsiooniharjutused üksi või paarides Ettenäidatud harjutuste sooritamine.</p>	<p>Sooritab õpitud koordinatsiooniharjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.</p> <p>Liigub kooskõlas muusikaga.</p>
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	
<p>Sirutused, painutused.</p> <p>Tasakaaluharjutused üksi, toe abil või paarides.</p>	<p>Sooritab õpitud rühi- ja tasakaaluharjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.</p>
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVAD HARJUTUSED	
<p>Tunni alustamisel ja lõpetamisel rivi harjutused.</p> <p>Harjutuste sooritamisel võtta ja säilitada kindlad asendid.</p> <p>Jälgib harjutuste sooritamisel muusikarütm.</p> <p>Õpilased liiguvad ringikujuliselt erinevate muusika rütmide saatel.</p> <p>Erinevad muusika-, laulu ja tantsumängud.</p>	<p>Sooritab õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos.</p> <p>Teab oma kohta ravis ja suudab seda hoida tantsimisel ja harjutuste sooritamisel.</p> <p>Liigub kooskõlas muusikaga.</p> <p>Tunneb ära õpitud rahvatantsu, suudab seda kaasa tantsida.</p> <p>Esineb õpitud tantsude ja ringmängudega kooliüritustel</p>
LÕDVESTUSHARJUTUSED	
<p>Painutus- ja lõdvestusharjutused, nende tunnetamine.</p>	<p>Õpilane naudib lõdvestumist.</p>

Õpisisu	Õpitulemused
HARJUTUSED KEHATUNNETUSE SAAVUTAMISEKS	
Erinevate muusikate saatel liikumine ringis. Teeb vastavalt muusika rütmile kaasa ette näidatavaid liigutusi.	Matkib õpitud tantsusamme ja lihtsamaid tantsujooniseid. Improviseerib tantsu muusika järgi.
KOORDINATSIOONIHARJUTUSED	
Koordinationiharjutused üksi või paarides Ettenäidatud harjutuste sooritamine.	Sooritab koordinationiharjutusi vajalikus rütmis ja tempos.
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	
Sirutused, painutused. Tasakaaluharjutused üksi, toe abil või paarides.	Sooritab rühi- ja tasakaaluharjutusi vajalikus rütmis ja tempos.
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVAD HARJUTUSED	
Õpilased liiguvad ringikujuliselt erinevate muusika rütmide saatel. Erinevad muusika-, laulu ja tantsumängud.	Matkib õpitud tantsusamme ja lihtsamaid tantsujooniseid. Improviseerib tantsu muusika järgi. Tantsib lihtsamaid seltskonnatantse ning oskab tantsule paluda ja tantsu lõpetada. Esitab õpitud liikumiskava ja tantsu ning esineb õpitud tantsude ja ringmängudega üritustel.
LÕDVESTUSHARJUTUSED	
Painutus- ja lõdvestusharjutused, nende tunnetamine.	Õpilane lõdvestub teadlikult.

10. Kunst ja käeline tegevus

Kunsti ja käelise tegevuse **õppe- ja kasvatuse eesmärgiks** on luua õpilasele tingimused:

- praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamiseks;
- huvi tekkimiseks tegevuse vastu ja valmisolekuks ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha;
- oma emotsioonide väljendamiseks, väljendusoskuse arenguks ning individuaalsuse ja loovuse avaldamiseks.

Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste ainete teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha. Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse oma emotsioone väljendama, arendatakse väljendusoskust, individuaalsust ja loovust. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseume, tutvustatakse rahvakunsti. Õpitakse esemeid vaatlema (tunnused, osad) ning neid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama. Kunstil ja käelisel tegevusel on kõnearenduslik suunitlus. Õpetusega taotletakse eelkõige kultuuri- ja tehnoloogiapädevuste kujunemist.

10.1 Õpitulemused ja õppesisu

I arengutase

Õpetuse rõhuasetused

- Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koordineerimist.
- Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi.
- Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.
- Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi; suunatakse hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.
- Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.
- Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

Õpisisu	Õpitulemused
KUJUTAMISÕPETUS	
Lihtsa objekti(pall) kujutamine vaatluse järgi. Näo osade kujutamine.	Maalib/joonistab lihtsa pildi(pall, õun, nägu). Oskab kasutada värve: õige pinstlihood, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine.
VÄRVUSÕPETUS	

Põhivärvuste eristamine, nimetamine, tundmine ja seostamine ümbritseva elu esemetega. Värvimine kontuuri piires	Eristab põhivärvusi.
MATERJALIÕPETUS	
Loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine. Meisterdamine looduslikust materjalist.	Paigutab vaasi lilli, oksti. · Rühmitab erinevaid looduslikke materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest.
TARBEKUNST JA DEKORATIIVNE KOMPOSITSIOON	
Lihtsate kaheosaliste mustriribade koostamine(ladumine, trükkimine)	Liimib abiga kujundeid aluspaberile. Trükib paberile, papile vms vabalt valitud mustreid(pinna võimalikult ühtlane katmine)
TEHNIKATE ÕPETUS	
Lihtsad trükitehnikad: pintsli- , jm trükk. Puhumistehnika.	Katab pinna pintsli trükis. Oskab kasutada puhumistehnikat.
VOOLIMINE	
Voolimise algvõtted: savi või plastiliini vajutamine, pigistamine; tüki kaheks osaks jaotamine. Voolimise võtted: pihkude vahel rullimine, laua peal rullimine, ringikujuliselt veeretamine. Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine.	Teab esmaseid voolimisvõtteid, vooliblihtsamaid vorme.
PABERI – JA PAPITÖÖD	
äärde hoidmine, lõikamine, joone järgimine. Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine. Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest.	Rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleepetöid. · Kleebib ettevalmistatud aplikatsioonidest pilte. · Teab kääride kasutamise ohutusreegleid, lõikab abiga.
TEKSTIILITÖÖD	
Lõnga ja paela lõikamine. Lõngapildi kleepimine / abiga. Riidetükkide kleepimine.	Oskab kääre käes hoida ja abiga kasutada. Lõikab abiga ja kleebib riidetükke.

TEHNILINE MODELLEERIMINE	
Mänguklotsidest ehitamine (ladumine üksteise kõrvale, peale).	Kasutab klotse loovkonstrueerimisel, ehitab näidise järgi koostegemisel.
TEMAATILISED TÖÖD	
Teemakohase analüüsitud üksikobjektikujutamine.	Osaleb ühistöodes teemapildi valmistamisel.
OHUTUSNÕUDED JA TÖÖPAIK	
Kääride, liimi, värvide kasutamine. Oma töökoha koristamine õpetaja korralduste järgi.	Oskab tuttava töövahendiga tegutseda õpetaja suunamisel. Korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga. Juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliiatsi, pintsi, liimi ja käärde kasutamisel.

II arengutase

Õpetuse rõhuasetused:

- Jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist. Pikendatakse töö teostamiseks vajalikku keskendumisvõimet.
- Lisandub käsitöö.
- Tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi,
- uusi töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid.
- Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.
- Tööd teostatakse eeskuju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses.
- Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes.
- Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi.
- Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid.
- Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine,
- tulemuse sõnastamine). Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.
- Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.
- Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö.

Õpisisu	Õpitulemused
KUJUTAMISÕPETUS	

<p>Inimese kehaosad, nimetamine ja kujutamine.</p> <p>Eelnevalt analüüsitud lihtsa loodusliku objekti (õis, puu, lind) kujutamine vaatluse järgi.</p>	<p>Maalib/joonistab lihtsa pildi vaatluse järgi.</p> <p>Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid.</p>
VÄRVUSÕPETUS	
<p>Põhivärvuste segamine / abiga, värvuse hele ja tume toon.</p> <p>Pildi värvimine.</p>	<p>Segab abiga põhivärvusi uute toonide tekitamiseks.</p> <p>Helestab ja tumestab värvusi/ abiga.</p> <p>Eristab värvusi.</p> <p>Värvib kontuuri piires.</p>
MATERJALIÕPETUS	
<p>Looduslikud – ja tehismaterjalid.</p> <p>Kompositsioonid looduslikest materjalidest.</p> <p>Taaskasutus.</p> <p>Meisterdamine olmejääkidest.</p> <p>Tarbeesemete dekoreerimine looduslike ja tehismaterjalidega.</p>	<p>Teeb juhendamisel kompositsioonelooduslikest materjalidest.</p> <p>Liimib erinevaid materjale.</p>
TARBEKUNST JA DEKORATIIVNE KOMPOSITSIOON	
<p>Ribamustri koostamine.</p> <p>Tarbeesemete ja nende kujutiste dekoreerimine (nt. käpik, sall, linik, vaas, taldrik).</p> <p>Ruumide kaunistamine juhendamisel.</p>	<p>Koostab kindla ribamustri.</p> <p>Dekoreerib tarbeesemeid või nende kujutisi juhendamisel ja/või iseseisvalt.</p>
TEHNIKATE ÕPETUS	
<p>Erinevad trüki- ja paljundustehnikad aluspaberite tegemine, nt kiletrükk; liimitehnika, temaatilised aknaunistused; hambaharjatehnika.</p>	<p>Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid.</p>
VOOLIMINE	
<p>Lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti (seen) voolimine.</p> <p>Voolitud esemete värvimine/glasuurimine. Plastiliinist pilt.</p>	<p>Voolib lihtsa mitmeosalise looduslikuobjekti.</p>
PABERI- JA PAPI TÖÖD	

<p>Tööd pabermaterjalidest.</p> <p>Kontuuri järgimine. Kujundite lõikamine paberist.</p> <p>Tulemuse planeerimine – detailide paigutamine, kleepimine alusele.</p> <p>Kollaaž – ajakirjast piltide lõikamine ja kleepimine.</p> <p>Paberi voltimine, lihtsamad voltimistööd</p>	<p>Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel, järgib ohutusreegleid.</p> <p>Teeb erinevatest pabermaterjalidest tööd.</p>
TEKSTIILITÖÖD	
<p>õelaga punkteerimine erinevatel materjalidel</p> <p>Nõelatorked papil, vildil, riidel.</p> <p>Lõngapildi (mustri) tikkimine papileorientiiride järgi.</p> <p>Riidetükkide lõikamine.</p> <p>Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine.</p> <p>Tekstiilitükkidega pinna katmine: mosaiik –pilt, purk vms.</p>	<p>Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel.</p> <p>Kasutab abiga niiti ja nõela.</p> <p>Tikib lõngapilte orientiiri järgi.</p>
TEHNILINE MODELLEERIMINE	
<p>Mudelite valmistamine karpidest, topsidest, pudelistest jms.</p>	<p>Meisterdab iseseisvalt karpidest ja klotsidest.</p>
TEMAATILISED TÖÖD	
<p>Lihtsa temaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi.</p> <p>Temaatilised ühistööd, (nt kollaaž).</p> <p>Aastaaegade kujutamine läbi erinevate tehnikate.</p>	<p>Lihtsa temaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi.</p>
OHUTUSNÕUDED JA TÖÖPAIK	
<p>Elementaarsed ohutusnõuded nõela, naaskli jms käsitlemisel.</p> <p>Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul.</p> <p>Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjamisel.</p>	<p>Jälgib tööpaiga korrasolekut.</p> <p>Teab ja järgib ohutusnõudeid nõela, haamri, kruvikeeraja ja sae käsitlemisel.</p> <p>Oskab valida töövahendit ja tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p>

Õpisisu	Õpitulemused
KUJUTAMISÕPETUS	
<p>Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel.</p> <p>Lihtsate esemete rühma kujutamine vaatluse järgi.</p>	<p>Maalib/joonistab (vajadusel abiga) teemakohase pildi.</p> <p>Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid.</p>
VÄRVUSÕPETUS	
<p>Temaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jms)</p> <p>Värvide segamine / abiga.</p> <p>Tunnete, mõtete, meeleolude väljendamine ja kuulatava muusika kujutamine värvuste kaudu.</p> <p>Looduspildid.</p> <p>Soojad ja külmad värvused</p> <p>Ühistööd.</p>	<p>Seostab värvusi aastaegadeaga.</p> <p>Teab ja eristab sooje ning külmi toone.</p>
MATERJALIÕPETUS	
<p>Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel.</p> <p>Ruumide kaunistamine ja kujundamine tähtpäevadeks.</p>	<p>Teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest.</p> <p>Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks.</p> <p>Valib ja kasutab sobivaid töövahendeid lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist.</p>
TARBEKUNST JA DEKORATIIVNE KOMPOSITSIOON	
<p>Mustri kujutamine erinevatest detailidest.</p> <p>Tarbeesemete kaunistamine.</p> <p>Kujundustööd.</p>	<p>Teostab juhendamisel dekoratiivseid töid eri materjalidest alustele.</p> <p>Kaunistab erinevaid tarbeesemeid iseseisvalt valitud mustritega.</p> <p>Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks.</p>
TEHNIKATE ÕPETUS	

<p>Templite valmistamine.</p> <p>Materjalitrükk.</p> <p>Graafiline punkt ja joon.</p> <p>Ornamentika.</p>	<p>Kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel.</p> <p>Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornamentika, materjalitrükk jms).</p> <p>Väljendab oma tundeid joonistamise ja maalimise kaudu kasutades erinevaid tehnikaid.</p>
VOOLIMINE	
<p>Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine. Inim- ja loomafiguuride voolimine.</p>	<p>Voolib lihtsa tarbeeseme.</p>
PABERI- JA PAPITÖÖD	
<p>Šablooni kasutamine.</p> <p>Tarbeesemete (karp) meisterdamine jadekoreerimine / abiga.</p> <p>Paberdetailidest mänguasja meisterdamine / abiga.</p> <p>Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd. Pabermosaiik.</p>	<p>Käsitseb õpitud tööriistu.</p> <p>Meisterdab erinevatest pabermaterjalidest.</p> <p>Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi.</p>
TEKSTIILITÖÖD	
<p>Tekstiilikollaaž, trükkimine riidele. Nööbi õmblemine.</p> <p>Lihtsad õmblustööd.</p> <p>Märg – või nõelviltimine.</p> <p>Raamil ja telgedel kudumine. Heegeldamise põhivõtted.</p> <p>Tikkimise põhipisted.</p> <p>Paelte sõlmimine ja punumine.</p>	<p>Kasutab niiti ja nõela.</p> <p>Käsitseb õpitud tööriistu.</p> <p>Õmbleb nööpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid.</p>
TEHNILINE MODELLEERIMINE	
<p>Maketi meisterdamine.</p>	<p>Meisterdab abiga/näidise järgi makette.</p>
TEMAATILISED TÖÖD	

<p>Tunnete ja meeleolude väljendamine pildijoonistamisel, maalimisel.</p> <p>Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (seeni korjamas, suusatamas).</p>	<p>Suudab väljendada oma tundeid ja emotsioone õpitud tehnikate abil.</p>
<p>OHUTUSNÕUDED JA TÖÖPAIK</p>	
<p>Ohutusnõuded elektritööriistade kasutamisel,(liimipüstol, triikraud jms).</p>	<p>Käsitseb õpitud tööriistu.</p> <p>Korrastab iseseisvalt tööpaiga.</p> <p>Teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid mehhaaniliste ja elektriliste tööriistade kasutamisel.</p>

11. Tööõpe

Tööõppe õppe- ja kasvatuse eesmärgiks toimetulekuõppes on luua õpilaseletingimused:

- esmaste tööharjumuste kujunemiseks;
- võimalikult adekvaatse isikliku ja sotsiaalse identiteedi loomiseks;
- võimalikult ulatuslikuks integreerumiseks ühiskonda.

11.1 Õpitulemused ja õppesisu

II arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
RUUMIDE KORRASHOID JA KORISTAMINE	
<p>Koristusvahendid, nende kasutamine. Hügieeni- ja ohutusnõuded koristamisel. Kaitsevahendid. Korrapidamine, mis ja milleks see vajalik on? Tingmärgid puhastusvahenditel.</p>	<p>Tunneb õpitud koristusvahendeid ja teab nende funktsiooni. Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. Täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid meelde tuletamisel. Tunneb peamisi hoiatavaid tingimärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel. Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid. Abistab teisi jõukohaste korrapidamisülesannete täitmisel. Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest või tööst. Viib alustatud töö enamasti lõpuni. Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.</p>
INIMENE JA TÖÖ	
<p>Elukutsed ja ametid. Kirjeldab, millega mis ametis tegeletakse.</p>	<p>Teab ja oskab nimetada tuttavate elukutsete esindajaid. Teab ema ja isa ametit.</p>
ASJAD JA NENDE KORRASHOID	
<p>Õpib eristama, mis on minu oma ja mis on võõras asi. Hoiab töökoha korras. Peale töö lõppu koristab töökoha.</p>	<p>Omab ettekujutust, mis tähendab minu-meieoma. Hoiab igapäevaselt korras oma koolitarbed. Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.</p>
TOITLUSTAMINE	

<p>Lauanõude tundmine. Lauakatmine.</p>	<p>Leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks.</p> <p>Abistab laua katmisel.</p> <p>Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid meelde tuletamisel.</p> <p>Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel.</p> <p>Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest või tööst.</p> <p>Viib alustatud töö enamasti lõpuni.</p>
KÖÖGITÖÖD	
<p>Hügieeni- ja ohutusnõuded köögis. Tööde nimetused, mida köögis teha. Kodutehnika - millised ja milleks on?</p>	<p>Teab ja suunamisel täidab õpitud köögitööde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid.</p> <p>Teeb lihtsaid köögitöid.</p> <p>Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab seda juhendamisel kasutada.</p> <p>Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel.</p> <p>Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest või tööst.</p> <p>Viib alustatud töö enamasti lõpuni.</p>
TOIDU VALMISTAMINE	
<p>Söögikorrad . Retseptid. Kuidas toitu valmistada. Näidised pudru valmistamiseks.</p>	<p>Valmistab lihtsa hommikusöögi. Tükeldab puu- ja aedvilja.</p> <p>Valmistab suunamisel valmistaignast küpsetisi.</p> <p>Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab seda juhendamisel kasutada.</p> <p>Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest või tööst.</p> <p>Viib alustatud töö enamasti lõpuni.</p> <p>Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.</p>
SISSEOSTUDE TEGEMINE	
<p>Retsepti alusel ostu nimekirja tegemine. Kasutab ostunimekirja ostude tegemisel. Kingitus - selle pakkimine.</p>	<p>Koostab abiga ostunimekirja ning kasutab seda sisseostude sooritamisel.</p> <p>Valib suunamisel sõbrale kingituse ja pakib selle.</p>

RÕIVASTUS JA SELLE HOOLDUS	
<p>Riided, mida, millal ja milleks kanda? Riiete korrashoid. Jalatsite korrashoid. Pesu pesemine käsitsi, pesumasinaga.</p>	<p>Valib riietumiseks ilmale ja sündmuselevastava riietuse ja jalatsid. Jälgib oma riiete ja jalanõude puhtust. Peseb käsitsi väikeseid riideesemeid. Peseb kummijalanõusid. Kuivatab pesu jajalanõusid.</p>
TÖÖD ÕUES JA AIAS	
<p>Tööriided. Aiatööd.</p>	<p>Valib riietumiseks ilmale vastava riietuse ja jalatsid. Osaleb jõukohastes aiatöödes. Abistab teisi jõukohaste aiatööde tegemisel. Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest või tööst. Viib alustatud töö enamasti lõpuni.</p>
PUUTÖÖ	
<p>Puitmaterjalid, nende kasutamine. Puu ja puidu erinevad arenguetapid. Sisekorraeeskirjad ja korrapidaja ülesanded. Töötamine puidutöölaua taga. Puidust esemete valmistamine. Ettevalmistamine puidutööks. Joonlaua kasutamine. Tooriku ettevalmistamine töötlemiseks. Saagimine. Jõhvsaga saagimine. Töö viimistlemine. Puidudetailide ühendamine. Tarbeesemete valmistamine.</p>	<p>Teab looduses sagedamini esinevaid puitmaterjale. Teab töötlusastmel oleva materjaliga seotud termineid (kasvav mets, puutüvi, pulk, saematerjal, toorik, detail, valmis ese.). Teab töökoja sisekorda ja korrapidaja ülesandeid. Tunneb puidutöölaua ehitust ja selle kasutusvõimalusi. Tunneb puidutöös praktiliselt kasutatud töövahendeid. Oskab kasutada joonlauda esemete mõõtmisel. Oskab märkida toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni. Oskab järgata puiduliistust etteantud pikkusega detaile iseseisvalt või abiga. Oskab saagida käsisa ja jõhvsaga. Oskab viimistleda pinda hõövli, viili jaliivapaberiga. Oskab ühendada puidudetaile liim- ja naelliite abil. Oskab iseseisvalt või abiga valmistada</p>

lihtsamaid tarbeesemeid.

III arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
RUUMIDE KORRASHOID JA KORISTAMINE	
<p>Majapidamistööd - mis ja milleks?</p> <p>Hügieeni- ja ohutusnõuded erinevate töödejuures.</p> <p>Kodutehnika - mis, millal ja milleks?</p>	<p>Teeb juhendamisel majapidamistöid.</p> <p>Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid.</p> <p>Tunneb kodutehnikat ja oskab endale olulisi seadmeid kasutada.</p> <p>Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p> <p>Viib alustatud töö lõpuni.</p> <p>Planeerib abiga nädalaks kodutööd.</p>
INIMENE JA TÖÖ	
<p>Ametid ja erialad - mis need on? Õppetöökogjad - mis ja kellele?</p>	<p>Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid.</p> <p>Omab esmast töökogemust õppetöökogjas.</p> <p>Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. Märkab suunamisel abivajajat ja pakub abi.</p> <p>Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p>
ASJAD JA NENDE KORRASHOID	
<p>Meie ja võõras – eristada.</p> <p>Panipaik - mis ja milleks?</p> <p>Koristustööd – suurpuhastused.</p> <p>Vajalike asjade nimekirja koostamine, midaläheb vaja reisisel.</p> <p>Pakkimine.</p>	<p>Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p> <p>Omab ettekujutust, mis tähendab meie oma-võõras.</p> <p>Hoiab korras panipaigad klassiruumis ning osaleb panipaikade koristamisel ja suurpuhastusel.</p> <p>Koostab abiga nimekirja väljasõiduks vajalikest asjadest, pakib asjad.</p>
TOITLUSTAMINE	
<p>Toidunõud - mis ja milleks? Koristustööd.</p> <p>Piknikukorv - mis ja milleks?</p>	<p>Katab laua erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab selle pärast söömist. Komplekteerib piknikukorvi.</p> <p>Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p> <p>Viib alustatud töö lõpuni.</p>

KÖÖGITÖÖD	
<p>Hügieeni- ja ohutusnõuded köögis.Köögitööd.</p> <p>Kodutehnika - mis,miks ja milleks kasutada?Kasutusjuhendid.</p>	<p>Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid.</p> <p>Teeb köögitöid.</p> <p>Tunneb kodutehnikat ja oskab endale olulisi seadmeid kasutada.</p> <p>Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda.</p> <p>Küsib vajadusel abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p> <p>Viib alustatud töö lõpuni.</p>
TOIDU VALMISTAMINE	
<p>Retseptide lugemine.</p> <p>Poolfabrikaat - mis see on?Konservid.</p> <p>Serveerimine.</p> <p>Kaunistamine - milleks ja kuidas?</p>	<p>Valmistab lihtsat toitu skeemi või retsepti järgi.</p> <p>Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu.</p> <p>Kaunistab ja serveerib toidu.</p> <p>Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures.</p> <p>Küsib vajadusel abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös.</p> <p>Viib alustatud töö lõpuni.</p>
SISSEOSTUDE TEGEMINE	
<p>Menüü koostamine.</p> <p>Ostunimekirja koostamine.</p> <p>Ostunimekirja alusel sisseostude tegemine. Rahade arvestamine sisseostude tegemiseks.</p>	<p>Koostab suunamisel järgmise päeva menüü ja planeerib sisseostud.</p> <p>Koostab ja kasutab ostunimekirja.</p> <p>Valib kaupluses sobivad riideesemed.</p> <p>Määratleb abiga ostudeks vajamineva rahasumma.</p>
RÕIVASTUS JA SELLE HOOLDUS	

<p>Riietumine - millal ja kuidas riietuda. Tingmärgid riietel.</p> <p>Kasutusjuhendid majapidamismasinatel Pesu pesemine - käsitsi, pesumasinaga. Triikimine.</p> <p>Nööbi õmblemine.</p> <p>Õmblemine.</p> <p>Jalanõude puhastamine.</p>	<p>Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vasta riietuse ja jalatsid.</p> <p>Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning majapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda.</p> <p>Peseb pesu automaatpesumasinaga.</p> <p>Triigib pesu ja paigutab selle panipaika.</p> <p>Õmbleb nööpi ja parandab õmbluse.</p> <p>Hooldab jalanõusid.</p>
TÖÖD ÕUES JA AIAS	
<p>Riietus aiatöödel.</p> <p>Aiatööd.</p> <p>Ohutusnõuded aiatöödel.</p>	<p>Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid.</p> <p>Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias.</p> <p>Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid.</p> <p>Küsib vajadusel abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaseltühistöö.</p> <p>Viib alustatud töö lõpuni.</p>
PUUTÖÖ	
<p>Temperatuuri mõõtmine.</p> <p>Erinevate ametitega tutvumine. Ohutusnõuete tutvustamine.</p> <p>Ehitusmaterjalide tutvustamine</p> <p>Erinevate puidu omaduste tutvustamine. Värvimine.</p> <p>Hööveldamine.</p> <p>Puurimine.</p> <p>Viimistlemine.</p> <p>Puitdetailide ühendamine.</p> <p>Esemete toonimine ja värvimine.</p>	<p>Teab temperatuuri olemust ja temperatuuri mõõtmise viise.</p> <p>Teab ehituses enam levinud ameteid.</p> <p>Teab ohutusnõudeid elektritrelliga ja puurpingiga puurimisel, viilimisel, liimimisel, peitsimisel, emailvärvidegavärvimisel.</p> <p>Tunneb põhilisi ehitusmaterjale. Tunneb okas- ja lehtpuitu.</p> <p>Tunneb toonvärve ja akrüülemailvärve. Oskab hööveldada antud mõõtmetega nelikantliistu.</p> <p>Oskab puurida avasid puurpingil ja akutrellil (vajadusel abiga).</p> <p>Oskab viimistleda ümarpindu viili ja liivapaberiga.</p> <p>Oskab ühendada puitdetaili liim-, nael-</p>

	ja kruviliitega. Oskab viimistleda valmistatud esemeid: toonida ja värvida.
--	---

12. Kehaline kasvatus

Kehalise kasvatuses **õppe- ja kasvatuses eesmärgiks** on luua õpilase jaoks tingimused:

- füüsilise arengu toetamiseks lähtuvalt tema individuaalsest eripärasest;
- liikumisharjumuste ja positiivse hoiaku kujunemiseks tervisesporti kui ühte võimalusse tervisliku ning täisväärtusliku elu elamiseks.

12.1. õpitulemused ja õppesisu

I arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
KEHA- JA RUUMITUNNETUSE HARJUTUSED	
<p>Käte kõverdamine ja sirutamine, rusikasse surumine ja avamine. Käte plaksutamine.</p> <p>Roomamine. Põlvedel ja neljakäpukil käimine.</p> <p>Ronimine üle takistuse.</p> <p>Liikumine ravis ja ringis</p>	<p>Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse harjutusi.</p> <p>Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab neid rusikasse ja plaksutab.</p> <p>Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil.</p> <p>Ronib üle takistuste. Liigub ravis ja ringis.</p>
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	
<p>Matkimise teel lihtsamate kõnni- ja jooksuharjutuste tegemine.</p> <p>Liigutuste rütmi ja tempo muutmine. Ronimine varbseinal.</p> <p>Palli veeretamine ja viskamine.</p>	<p>Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi.</p> <p>Sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi.</p> <p>Suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot.</p> <p>Ronib varbseinal.</p> <p>Veeretab ja viskab palli.</p>
VASTUPIDAVUSHARJUTUSED	
<p>Jooksmine ja kõndimine endale sobivas tempos, jõukohase distantsi läbimine.</p>	<p>Suudab joosta võimetekohases tempos jõukohast distantsi ja järjest käia jõukohast distantsi.</p>
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVAD HARJUTUSED	

<p>Kullimängud, tähelepanu- ja matkimismängud.</p> <p>Iseseisev riietumine, abiga sobivate spordirõivaste valik. Hügieeninõuete kasutamine.</p>	<p>Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi.</p> <p>Osaleb lihtsates mängudes.</p> <p>Riietub iseseisvalt spordiriietesse ja täidab suunamisel hügieeninõudeid.</p>
TALISPORT	
<p>Laskumine kelguga nõlvakust. Kaaslase vedamine kelgul.</p>	<p>Laskub kelgul nõlvakust ja veab kelgulkaaslast.</p>

II arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
KEHA- JA RUUMITUNNETUSE HARJUTUSED	
<p>Enda veeretamine.</p> <p>Venitus- ja lõdvestusharjutused.</p> <p>Ruumitaju arendavad harjutused: stardi- ja finišijoonega, väljaku piiridega arvestamine.</p>	<p>Sooritab tuttavaid keha- ja ruumitunnetusharjutusi.</p> <p>Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi.</p> <p>Arvestab stardi- ja finišijoonega ning väljakupiiridega.</p>
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	
<p>Kõnd võimlemispingil.</p> <p>Põlve-ja sääretõste kõnd, tagurpidi kõnd. Kombineeritud harjutused kõnni-ja jooksu sammudega. Jooks rahulikus tempos.</p> <p>Sügavushüpe. Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, hüpped batuudil. Rippumise harjutused varbseinal.</p> <p>Harjutused palliga: pallivisked ühe käega, põrgatamine kahe käega, palli löömine ja vedamine jalaga, palli ja teiste viskevahendite märkiviskamine, palli püüdmine.</p> <p>Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, hüpits.</p>	<p>Sooritab tuttavaid rühi- ja tasakaaluharjutusi.</p> <p>Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi.</p> <p>Sooritab lihtsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel, sirutab ja lõdvestub.</p> <p>Viskab ja põrgatab palli ning hüppab hoota kaugust.</p>
VASTUPIDAVUSHARJUTUSED	

<p>Kõnd treppidest üles ja alla. Kõnd erinevatel maastikel. Matkad looduses. Erineva pikkusega jooksuharjutused. Teatejooks. Jooks kallakust üles. Võimlemisvahendite tõstmine ja kandmine. Jalgrattasõit. Ujumine: harjutused vees, (abivahendiga) ujumine.</p>	<p>Suudab kõndida erinevatel maastikel, treppidest üles-alla ja osaleb teatejooksus. Sõidab rattaga ja ujub abivahenditega.</p>
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVAD HARJUTUSED	
<p>Liikumismängud, tagaajamismängud. Viske – ja veeretamismängud. Orienteerumismängud kooli hoovis. Spordivõistlused. Spordirõivastuse valik, riietumine. Hügieeninõuete täitmine.</p>	<p>Osaleb erinevates võistlummängudes. Riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise- või välitingimused).</p>
TALISPORT	
<p>Kelgutamine: kelgu lükkamine, kelgu mäkkevedamine, kelgu pidurdamine. Kelgu juhtimine üksi- ja kaaslasega. Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta/keppidega lauskmaal. Suuskadel laskumine. Talvise spordiga tegelemine.</p>	<p>Veab kelgu märke ja pidurdab kelku. Juhib kelgu üksi ja koos kaaslasega. Liigub suuskadega lauskmaal. Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga.</p>

II arengutase

Õpisisu	Õpitulemused
KEHA- JA RUUMITUNNETUSE HARJUTUSED	
<p>Enda veeretamine. Venitus- ja lõdvestusharjutused. Ruumitaju arendavad harjutused: stardi- ja finišijoonega, väljaku piiridega arvestamine. Kaugushüppeks paku arvestamine. Palliviske alustamiseks lubatud joone arvestamine.</p>	<p>Sooritab keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas. Sooritab liigutuste ahelat mälu kujutlustele toetudes. Arvestab stardi- ja finišijoonega ning väljakupiiridega. Oskab võtta hoogu kaugushüppes ja palliviskes.</p>
RÜHI- JA TASAKAALUHARJUTUSED	

<p>Põlve-ja sääretõste, kõnd, tagurpidi kõnd.</p> <p>Kombineeritud harjutused kõnni-ja jooksu sammudega.</p> <p>Jooks rahulikus tempos.</p> <p>Sügavushüpe.Kombineeritud hüpped: hüpped ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, hüpped batuudil.</p> <p>Rippumise harjutused varbseinal.</p> <p>Pallivise, kaugushüpe hoo pealt.</p>	<p>Sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes.</p> <p>Suudab kõndida või joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal.</p> <p>Sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi- ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega, sirutab ja lödvestub.</p> <p>Viskab palli ja hüppab hooga kaugust.</p>
VASTUPIDAVUSHARJUTUSED	
<p>Põlve-ja sääretõste, kõnd, tagurpidi kõnd.</p> <p>Kombineeritud harjutused kõnni-ja jooksu sammudega. Jooks rahulikus tempos.</p> <p>Jalgrattasõit.</p> <p>Ujumine.</p>	<p>Suudab kõndida ja joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal.</p> <p>Osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel.</p> <p>Sõidab rattaga ja ujub.</p>
SOTSIAALSET JA EMOTSIONAALSET ARENGUT TOETAVAD HARJUTUSED	
<p>Sportmängud ja nende reeglite järgimine.</p> <p>Tervislike eluviiside järgimine.</p>	<p>Mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge ja suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest.</p> <p>Teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid.</p>
TALISPORT	
<p>Kelgutab, laseb mäest alla.</p> <p>Suusatab murdmaad.</p> <p>Laseb suuskadel laugest nõlvast alla jälgides õiget kehaasendit.</p> <p>Uisutab vajadusel toe abil õppides tasakaalu tunnetama.</p>	<p>Juhib kelku üksi ja koos kaaslasega.</p> <p>Laskub suuskadel laugest nõlvast.</p> <p>Hoiab uiskudel tasakaalu.</p> <p>Osaleb talispordivõistlustel.</p>

13. Vene keel

Vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.

Õppe - ja kasvatus eesmärgid:

- arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil;
- laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust;
- toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järkjärgult iseseisvamalt kasutama;
- kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmise.

13.1 Õpitulemused ja õppesisu

Keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.

I arengutase

I arengutaseme õppes selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Vajaduse korral võetakse kasutusele alternatiivsed suhtlusvahendid. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama. Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ning esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega reageerima, oma kõnet ja häälsusi grupis koostöötamise eesmärgil reguleerima. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude ning erinevate õppeülesannete kaudu arendatakse kuulmistähelepanu: õpetatakse reageerimist erinevatele helidele ja mürale, kõnehäälikute äratundmist ja eristamist, sõnade eristamist. Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevaid häälikuid ja häälikukomplekse (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele korrata. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist. Alustatakse lugemise ja kirjutamise eeluskuste kujundamisega. Õpetatakse pildi ja terviksõna lugemise oskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.

13.1.1 Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

1. eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid;
2. reageerib oma nimele ja tuttavatele lühikorraldustele;
3. orienteerub lähiümbruses sõnade/viibete/alternatiivsete suhtlusvahendite toel; 4) tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud sümboliteid, viipeid ja sõnu, oskab neid suunamisel kasutada;
4. osutab nimetamisel oma kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele ja tuttavatele inimestele;
5. mõistab objektidevahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid;
6. mõistab seost objekt-pilt-sõna;
7. kuulab kohaldatud lühiteksti, jälgib dramatiseeringut;
8. annab märku oma soovidest ja vajadustest õpitud viisil;
9. väljendab eitust ja jaatust;
10. vastab arusaadavatele küsimustele 1–2 sõna või alternatiivse suhtlusvahendi abil;
11. nimetab lähiümbruse esemeid, temale olulisi isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil;
12. tunneb ära ja nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid ja isikuid;
13. nimetab üksikuid tuttavaid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendi abil;
14. kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset;
15. osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil;
16. meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil;
17. tutvustab ennast, öeldes oma nime või kasutades alternatiivset suhtlusvahendit, oskab öelda oma eesnime;
18. tunneb sõnakuju järgi oma nime;
19. loeb üksikuid õpitud sõnu täissõna meetodil;
20. teeb näidise järgi lihtsamaid kirja eelharjutusi;
21. eristab õpitud tähti teistest sümbolitest;
22. kasutab koostegevuses talle igapäevaselt olulisi digivahendeid

13.2 II arengutase

II arengutasemel arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Jätkub kõnearendustöö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega. Õpetatakse küsimustele vastama tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara, sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulisel kohal on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel). Terviksõnameetodil loetavate sõnade arvu suurendatakse. Õpitakse tundma ja kirjutama tähti, häälima ja kirjutama lühikesi sõnu, lugema (veerima) lühikesi sõnu ja lauseid.

13.2.1 Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

1. kuulab ja jälgib igapäevast kõnet;
2. täidab üheosalisi korraldusi;
3. mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid igapäevases suhtluses;
4. mõistab seoseid objekt-pilt-keeleüksus;
5. leiab eseme asukoha kirjelduse järgi;
6. mõistab kohaldatud lühiteksti sisu;
7. väljendab oma soove ja palub vajaduse korral abi;
8. osaleb juhtumi dialoogis;
9. nimetab reaalseid või pildil kujutatud tuttavaid objekte, nende tajutavaid tunnuseid õpitud viisil;
10. oskab nimetada õpitud üldnimetusi;
11. kommenteerib kaaslase ja oma tegevusi selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1–2 sõnaga või alternatiivseid vahendeid kasutades;
12. esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta; 13) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes lihtlauset;
13. annab kuuldud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil verbaalselt või alternatiivsel viisil; kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi;
14. kasutab õpitud viisil enamlevinud viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides;
15. ütleb õpitud viisil oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid;
16. kuuleb ja eristab häälikut häälikute reas ja sõnas;
17. häälib õpetaja abiga lihtsa silbistruktuuriga sõnu;
18. loeb veerides lihtsa häälikustruktuuriga 1–2-silbilisi sõnu ja lühilauseid;
19. loeb sümbolite abil päevakava, tegevuste järjekorda;
20. tunneb joonistähti;
21. kirjutab tähti ja lühikesi õpitud sõnu, sh oma nime;
22. teeb tähthaaval ära kirja;
23. oskab õppetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu internetikasutusega.

III arengutase

III arengutasemel arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi, kujundatakse suhtlemisoskust, arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälu kujutlustele tugineda. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Kujuneb suutlikkus lühikest ja arusaadavat juhendit mälu säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida.

Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil.

Õpisisu	Õpitulemused
KÕNE MÕISTMINE	
<p>Korralduste, juhendite mõistmine. Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine. Õpitud märkide ja sümbolite kasutamine. Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi. Seoste objekt – pilt – skeem – keeleüksus loomine. Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne). Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide kuulamine/lugemine. Suulise teksti mõistmine. Tekstide sisu taastamine skeemide ja tekstide sisu taastamine skeemide ja küsimuste abil. Põhjuste ja tagajärgede ja seoste mõistmine. Sõnade hääldamise täpsustamine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal).</p>	<p>Mõistab igapäevakõnet ja täidab kaheosalisi korraldusi. Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused. Mõistab igapäevaelu suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid. Mõistab seoseid objekt-pilt-skeem-keeleüksus. Kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes. Mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid, suulist/kirjalikku kohaldatud teksti.</p>
ENESEVÄLJENDUS JA SÕNAVARA	
<p>Enamlevinud suhtlemissituatsioonide väljendused. Kujutluste verbaliseerimine ja/või alternatiivsete vahenditega väljendamine. Võrdlemine plaani järgi (inimesed, aastaajad, loomad, puuviljad). Telefoni kasutamine. Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes elulistes situatsioonides. Üldistamine 2- 3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine ja nimetamine. Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses. Käänded (funktsioonide kaupa), pöörded igapäevases kõnes. Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks. Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Salmide õppimine kuulamise järgi.</p>	<p>Kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisõnavara. Alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida. Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil; kasutab õpitud üldnimetusi. Kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil; Alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida. Kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil</p>
TEKSTILOOME JA MÕISTMINE	

<p>Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine. Oma lähituleviku tegevuse sõnaline/alternatiivsete suhtlusvahenditega planeerimine. Täiendava teabe lisamine küsimustele vastates. Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil. Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised täiendid) täiendid) moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Mõisted lause-jutuke. Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi.</p>	<p>Annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu. Teab peast õpitud luuletusi. kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil. Eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades.</p>
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE	
<p>Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, blankettide täitmine, arvutikeele väljendid jms).</p>	<p>Loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid; leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms. Tunneb kirjatahti, kirjutab kirjatahti, sõnu ja lühilauseid. Oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju.</p>
TÄHESTIK	
<p>Kirjatähed, suur algustäht nimedes, sõnu ja lühilauseid. Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine. Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, märkimine abiga</p>	<p>Häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu; Kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks;</p>
PÕHIMÕISTED	
<p>Kõne mõistmine, juhendite mõistmine, lihtkeelse teksti mõistmine, põhjus-tagajärg seosed, sõnade hääldamine, märgid ja sümboolid, objektide äratundmine, info seostamine, eneseväljendus, sõnavara, suhtlemissituatsioonid, kujutluste verbaliseerimine, alternatiivsed väljendusvahendid, telefoni kasutamine, suhtlemine, üldistamine, põhjus-tagajärg seosed, käänded, pöörded, omadussõnad, lihtlauseid, luuletused, salmid, tekstiloomine, tegevuste planeerimine, küsimustele vastamine, lause moodustamine, jutustamine, mõisted lause-jutuke, tähestik, kirjatähed, lugemine, hääliku diferentseerimine.</p>	

Praktilised tööd:

1. Mängud: helide äratundmise mängud; pildi ja sõnamängud; mängud, kus tuleb jälgida juhiseid ja korraldusi ning neid täita (VEPA); objektide asukoha määramise mängud, kasutades erinevaid suunavaid märke ja sümboleid;
2. Häälendamisharjutused, kus õpilane saab täpsustada sõnade hääldust ja harjutada erineva pikkusega sõnade häälimist;
3. Rollimängud: õpilased saavad mängida erinevaid rolle ja väljendada oma tundeid ja mõtteid läbi rollimängude;
4. Võrdlemine ja üldistamine: õpilased saavad võrrelda objekte, inimesi või aastaaegu plaani järgi ning teha üldistusi nende kohta;
5. Mängud/ kopeerimisharjutused erinevate helitekitajatega.
6. Peitusemäng, hääle järgi inimese leidmine.
7. Luuletuste ja salmide õppimine;
8. Planeerimine oma lähituleviku tegevusi kasutades sõnalist või alternatiivseid suhtlusvahendeid;
9. Lühilauseste moodustamine ja kasutamine suhtluses;
10. Lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise järgi ning nende märgistamine abivahenditega;
11. Tähestiku, kirjatähtede ja sõnade õppimine ning harjutamine. Lihtsate lausete lugemine ja kirjutamine;
12. Kirjutamine pildi- ja/või sõnakaartide abil;
13. Tähekasutusreeglitel põhinev kirjutamine;
14. Kirja eelharjutused töölehel- erineva amplituudiga joonte tõmbamine - pliiatsiga, värviga, sõrmega;
15. Joonte tõmbamine mannale, liivale, erineva amplituudiga joonte katmine voolimismassiga.
Oma nimekaardi ühendamine enda fotoga;
16. Digitaalsed õppemängud;
17. Õige ja vale tähekuju eristamise harjutused/mängud;
18. Õpitavate sõnade ladumine tähekaartide/klotside abil näidise ja häälimise toel;
19. Ärakiri (paberilt, raamatust, raskeim variant on ärakiri tahvlilt);
20. Sõna trükkimine klaviatuuril.